

Indhold:

Kronprinsens Amme. — Om Udvidelse af Stemmeretten. — Samar (med Billede). — De sidste Begivenheder. — Kristiania. — Nyheder.

Kronprinsens Amme.

(Uddrag af Auerbachs „Auf der Höhe.“)
(Fortsættelse fra forr. No.)

En Dag kom der en Tanke om Døden for hende; hun lod et andet Billede hente og sætte foran sin Seng. Det var „den ægyptiske Maria“ af Ribera. Kunstneren har ikke fremstillet den bodfærdige Kongedatter sammenfalden og vansiret af de strenge Selvpinskler, meget mere ligger der gjenvunden barnlig Ustyld og ungdommelig Skjønhed i hendes Masyn. Der knæler hun nøgen, men indhyllet i sit lange Hovedhaar, som naar hende lige til Knæledet; hun knæler foran sin aabne Grav. Det blaa Dje ser ud i det Uendelige; over hende svæver en Engel, som udbreder Barmhertighedens Klædebon. Livlægen vilde ikke tillade dette stumme Billedselskab; men det hjalp ham ikke, hverken at han bad, eller at han befalede. For første Gang fatte Dronningen Egenvilje og ubøjselig Trods imod den Mand, som hun ærede saa højt. Da Frma saa Billedet og henfaste nogle spottende Bemærkninger over en Fejl ved Djnens Stilling, (der imidlertid paa en smuk Maade var benyttet til at give den Bodfærdige et Udtryk af Udskillelse fra den øvrige Verden), lagde Dronningen Haanden paa Hjertet. Hun var ene med sine Følelser, og hun vilde saa være. Men det, som hverken Livlægen eller Frma havde formaaet, udrettede Valpurga. — „Er det Guldren?“ spurte hun; „hjemme hos os fortæller man, at Guldren er en Mand, som bor inde i Fjeldene, og som om Højtidskvæderne sidder oppe ved Sætrene, og som har saa stort Haar, at hun kan gjemme sig i det.“ Dronningen fortalte nu Valpurga Legendens om den ægyptiske Maria, og Valpurga gjorde den Bemærkning, at det kunde være bra og vakkert nok. „Men, Fru Dronning! Jeg synes det maa være Synd at have et saa skrækeligt Billede for Djnens bestandig. Uf! Jeg turde ikke sove i et

Bærelse, som det stod i; jeg tror, det kunde komme bort til mig om Natten og trække mig med sig ned i den aabne Grav. O, Du søde Gud! Jeg er næsten hange for det om Dagen.“ Valpurgas Forestillinger hjalp, og Billedet maatte midt paa Natten flyttes ud. Nu blev Dronningen roligere igjen, og da hun fik Lov til at læse, fik hun Undervisning af Domprosten, som hun havde ønsket. Hun levede blot for og i denne Tanke, og Valpurga havde haat fuldkommen Ret, da hun bemærkede, at Dronningen neppe syntes at have Dje for sit Barn, og dog var det blot for dets og sin Mandes Skyld, at hun vilde gjøre et saadant Skridt.

Nogle Dage før hun første Gang skulde gaa ud, lod hun Kongen kalde til sig og sagde: „Kurt! Paa Søndag skal jeg faa komme ud, og da vil jeg gaa over til Din og vor Søns Kirke. Jeg vil bede med Dig og med ham, ved det samme Alter.“ — „Jeg forstaar Dig ikke.“ — „Jeg har lovet, hvis Gud skjænker mig Naade dertil, at blive Et med Eder i Alt; dog, jeg opfylder ikke derved et bindende Løfte, men et frit, selvstændigt Løfte hos mig. Jeg vil derved give Dig et nyt Bevis, kun for at bevare, for at besegle min Kjærlighed. Kurt! Hvad jeg har, og hvad jeg tænker, tilhører Dig. Vi er Et for Verden og vil være Et for Gud.“ — „Mathilde!“ sagde Kongen i en Tone, hvori der laa noget Koldt. „Er det første Gang, Du udtaler denne Tanke, eller har Du allerede gjort Forberedelser?“ — „Jeg har i Ensomhedens Alvor fattet denne Beslutning, og først siden har jeg ladet Nogen faa vide om den; Alt er beredt. Dig vilde jeg gjerne overraske. Domprosten, som er den Ene, der ved Noget om Sagen, vilde, at jeg skulde meddele Dig den i hans Nærværelse; men det vilde jeg paa ingen Maade.“ — „Gudskelov“, aandede Kongen atter, „saa kan det Alt sammen blive godt igjen!“ — „Godt igjen?“ spurte Dronningen. Kongen udvillede med No og Værdighed, at han nok forstod at fatte hendes Offer; men at han ikke kunde modtage det. Dronningen græd og gjorde Indsigelse mod, at han kaldte det et Offer, men Kongen lod sig ikke forstyrre: „Lad saa være; men Du kan nu se paa mig, hvorledes et andet Men-

neske bedømmer Din Handlemaade anderledes, end Du selv. Hvor meget Mere vil da ikke Verden, Hoffet og vore Undersaatter sige?“ — „Hvad vedkommer Verdens Dom os, naar vi ved, at vi gjør Ret? Verden! altid Verden! Den maa ikke tvinge os til at være anderledes, end vi er.“ Kongen, der ikke rigtig kunde fatte hendes sværmeriske Anskuelse, lod sig nøje med at forklare hende, at deres Forhold som Fyrste og Fyrstinde var Herre over deres Forhold som Privatmennesker, og at Meget, som en Privatmand kunde gjøre, uden at Nogen kunde finde det utiladeligt eller urigtigt, slet ikke gik an for en Fyrste. „Du vil ved dette Skridt krænke Dine Trosfæller ikke blot i Hovedstaden, men i det hele Land.“ Men hun vilde ikke give sig og indvendte: „Jeg vil ikke krænke Nogen; men Verden kan ikke fordre et saadant Offer af mig. At være Et med Dig, paa Jorden og i Himmelen, i Tid og i Evighed, er mit højeste, mit eneste Løfte.“ — „Nu, godt og vel. Lov mig da en Ting!“ — „Ja, hvad Du vil.“ — „Lov mig, at Du i det Mindste la'r en Maaned gaa hen, før Du sætter Din Beslutning i Verk.“ — „Ja, jeg vil adlyde Dig, jeg vil vente. Det skal ikke være nogen Ensomhedens Beslutning, ingen sygelig Stuestemning, som Du mener. Jeg vil lade min Beslutning modne ved Dagslyset, og Du skal faa se, at den ikke blot var forbigaaende.“ Og hermed skiltes de.

Da Kongen var kommet ind i sine Bærelser, lod han Livlægen komme til sig. Da han traadte ind, søgte Kongen først forsigtig at udforske, om ikke denne Dronningens Fortrolige skulde have noget Nys om Sagen. Skjønt Livlægen længe havde forstaaet det, havde han Intet hørt og ikke spurt. Kongen meddelte ham nu det Foresaldne, naturligtvis under Tausheds Løfte; men han studerede, da Livlægen meget høfligt, men ogsaa meget bestemt, istedetfor at takke for hans Fortrolighed, bad ham om naadigst at lade ham være fri for at blande sig i Sager, som han ikke kunde gjøre Noget ved. „Jeg vilde jo netop spørge Dem“, sagde Kongen i en bitter Tone, „om De tiltror Dem nogen Indskydelse paa Dronningen i denne Sag?“ — „Nej, det tror jeg ikke; men dersom Deres Majestæt tror det, saa skal jeg gjerne gjøre

et Forsøg." — "Ja gjør det!" — "Men hendes Majestæt Dronningen vil føle sig krænklet derved. Jeg kjender hendes Sindstilstand. — Sagen vil tykkes hende at miste Ustyldens Duft, naar man taler frem og tilbage om den." — "Ja, men det er netop godt, det er just hensigtsmæssigt", svarte Kongen hurtig. "Dette Sværmeri vil maasse derved blive allerbedst helbredet, og i vor Tid blir jo Alting debatteret. Deres saakaldte liberale Venner i de Deputeredes Kammer debatterer jo Alt, saa maa vel det —". I ubevogtede Øjeblikke kom Kongens blandede Sindelag mod Livlægen under tiden frem. Han kunde ikke lide, at en Mand, som stod Kronen saa nær, skulde være en saa stor Frihedsven, og især, at han altid ligefrem udtalte sine frimodige Meninger om baade Kirke og Stat. Denne gang lod han imidlertid Doktoren gaa uden at indlade sig nærmere med ham; — men hans Fald var dog allerede bestemt.

Livlægens Opgave var vanskelig. Dronningen havde til Dato altid betroet sin prøvede Ven sine Hemmeligheder; nu kom han med en, som en Anden havde betroet ham. Han forsøgte at bringe det dertil, at hun selv meddelte ham sin hemmelige Beslutning, men forgjæves; han maatte komme frem med den. Dronningen blev rent opkræmt. "Hvorfor gjorde Kongen det?" sagde hun, og et overordentlig smerteligt Udtryk kom over hendes Ansigt. "Hans Majestæt", svarte Livlægen, "tiltror mig maasse nogle mere bestemmende Fornuftsbeviser." — "Jeg kjender alle disse Fornuftsbeviser", svarte Dronningen heftig. "Her er Noget, som intet fremmed Ord, intet fremmed Aandepust — — "Saa vil jeg tie, Deres Majestæt, og bede om Tilladelse til at gaa." — "Nej! Nej! Tal De, jeg maa høre Dem!" — "De maa ikke — — "Alt, jeg vil, eller jeg maa, det blir det Samme. De siger jo altid, at vi Mennesker ingen fri Vilje har. Med Fyrsterne er det ganske sikkert Tilfældet, men tal nu!" Og Doktoren begyndte strax at udvikle sine Fornuftsgrunde, som han med Rette kaldte dem, for hende; men Dronningen var just ikke blevet synderlig mere omvendt til hans Meninger, da han sluttede, end da han begyndte; thi en sand Overbevisning fremkommer ikke ved Fornuftsgrunde. Her maa Hjertet selv tale.

Dronningen var nu i mange Dage stille og alene. Blot Valpurga og Barnet fik Lov at være om hende, ellers vilde hun ikke snakke med Noget, ikke med sin Mand, ikke med Livlægen, ikke med den Gejstlige. En Middag, som Valpurga var hos hende, spurte hun pludselig: "Valpurga, ved Du, at jeg ikke hører til Din Religion?" — "Ja, og det er jeg virkelig glad over." — "Er Du glad derover?" — "Ja, det er jeg rigtig. De er den første og den eneste Lutheraner, jeg har lært at kjende, og derfor Alle er stik som De, saa maa det være en vakkert Religion." — "Ja, den er vakkert! Alle Religioner, som gjør os til gode Mennesker, er vakkert." — "Ser De, Fru Dronning! Det har min Far ogsaa sagt, affurat de samme Ord. O Gud! hvor jeg kunde ønske ham, at han havde levet saalænge, at han kunde saakaldt snakke med Dem." Dronningen sad længe taus. Endelig spurte hun ligesom i en febrilsk Stemning: "Valpurga, naar Du havde den anden Religion end Din Hanser, vilde Du følge ham i hans Kirke?" — "Min Hanser er ogsaa Katholik." — "Men, naar det nu ikke var saa?" — "Ja, men det er jo saa!" — "Men tænkt Dig nu, at det ikke var saa!" — "Ja, men det kan jeg ikke, det kan jeg slet ikke," sagde hun næsten grædende. Efter et Par Dages Forløb begyndte imidlertid Valpurga engang af sig selv at tale om dette. "Nu har jeg tænkt mig det," sagde hun. "De er jo Lutheraner og Deres Mand Katholik." Dronningen blev glad og sagde: "Naar Du altsaa tænker Dig i mit Sted. Naar Du var evangelisk, vilde Du da ikke gaa over til Din Mand's Kirke?" — "Nej, Dronning! aldrig i Verden! Har jeg været ham en bra Kone som Lutheraner, saa blev jeg det hele min Tid. Maa jeg fortælle Dem Noget, Dronning?" — "Ja fortæll!" — "Ja, hvad var det nu, jeg vilde fortælle? — Jo, nu har jeg det. Dengang jeg gif og læste, saa havde vi en svært streng Præst, som fordømte alle Mennesker, der ikke havde samme Tro som vi, ind i det inderste Helvede, og saa fortalte jeg det engang til Far, og saa siger han til mig: „Burget" — for han kaldte mig bestandig Burgei, naar han vilde lægge mig Noget rigtig paa Hjertet.

"Burgei," sagde han, "i Verden lever der saa og saa mange Millioner Mennesker, og deraf er den mindste Del Kristne; men Gud er en barmhjertig Gud, han finder nok paa et Raad, som vi ikke kan finde. — Alt ja, min Far, kan De tro, var en klog Mand. Det sagde Mange, at dersom min Far havde studeret, saa var det blevet en stor Mand af ham, ja en rent berømt Mand. Nu ja, men det var ikke det, jeg vilde fortælle Dem. Den Kveld, som jeg var blevet konfirmeret, det var en Søndagskveld, sad jeg med Far og Mor paa Bænken udenfor vort lille Hus ved Sjøen. Da det saa havde ringet til Aftenbøn, og vi havde bedet vort Ane og sat os igjen, saa hørte vi en Sangkvartet, som rejste i en Baad over Sjøen, de sang saa vakkert, ja saa vakkert, at jeg slet ikke kan sige det engang, og da sagde Far, idet han rejste sig op, og Solen skinte lige i Ansigtet paa ham, og Ansigtet lyfte, som det skulde være bare Jyd i det, saa sagde han: „Saadan maa det være for Gud oppe i sin Himmel, naar han hører alle Kirker, vor og den evangeliske, den jødiske og den muhammedanske lovsynge hans Navn — de er hver saadan en Stemme i et og samme herlige Kor." Valpurga saa med straalende Øjne paa Dronningen, og Dronningens Blik mødte hendes. "Din Far har jagt et sandt Ord," sagde Dronningen. Der glinsede Noget i Dronningens Øje, og det var ikke frit for, at det glinsede lidt i Valpurgas med, idet hun tog Barnet og gif sin Vej.

Dagen efter sendte Dronningen Bud til sin Gemal og bad ham komme lidt til sig. Hun sagde til ham: "Kurt! jeg har Mod." — "Ja, det ved jeg." — "Nej, jeg har et Mod, som Du ikke kjender." — "Et Mod, som jeg ikke kjender?" — "Og aldrig vil kjende. Jeg har Mod til at vise mig svag og vallende. Ikke sandt, Kurt! Du miskjender mig ikke for den Sags Skyld?" — "Nej, men kjære, saa tal dog tydeligere og uden saadanne Indledning!" — "Jeg har besluttet," vedblev Dronningen, "jeg tør næsten ikke udtale Ordet beslutte mere, — ikke sandt, Du miskjender mig ikke? Jeg bliver i den Tro, hvori jeg er født og opdraget, og vi er alligevel st." Kongen takkede hende meget venlig og beklagede blot, at Domprosten vidste om det; men han haabede at binde hans Tunge, sagde han. Dronningen saa forbauset paa ham, da han glædede sig saa lidt, men hun fandt det snart ganske naturligt; hvorfor skulde Noget, som kun havde draget forbi som en Sky, efterlade en saa stor Virkning? Hos hende havde det vistnok været en haard Kamp, men ikke hos Andre.

Da hun paa Søndagen sad i den evangeliske Hofkirke, vovede hun neppe at slaa Øjet op og se ud af Hoflogen. Gjennem hendes Sjæl for den Tanke: "Hvorledes vilde det have været, naar Du havde siddet over i den anden Kirke, og Menighedens Blikke rettedes hidop, hvor Ingen da vilde sidde?" Hun havde i Manden allerede forladt dette Hus og denne Menighed. Hendes Sjæl bævede for det Skridt, hun havde villet gjøre, og i sit Hjerte takkede hun inderlig sin Mand, som med en kraftig Haand havde holdt hende tilbage, og da Menigheden rejste sig, og Præsten i Kirkebønnen for det kongelige Hus særskilt bad for hende og takkede Herren, fordi hun atter havde kunnet samles i hans hellige Hus med sine Trosfæller, da flød hendes Taarer uanstjelligt.

(Fortf.).

Om Udvidelse af Stemmeretten.

(Af H.)

I.

Alle Statsindretninger har jo kun til Formaal at afhjælpe mennekelige Behov og fremme den Enkeltes som det Heles Vel. Hos et politisk udviklet Folk danner der sig altid en almindelig Mening om disse Statsindretningers Hensigtsmæssighed for sit Formaal; og denne almindelige Mening, der igjen bestemmes af Folkets National karakter, historiske Udvikling osv.; og tillige forandres eller bøjes efter hver Tids indre og ydre Vilkaar, er det saaledes, som har den afgjørende Stemme om, hvorvidt og hvorledes en Forandring bør iværksettes; thi det er paa den almindelige Mening, at tilfaldt al Statsstyrelse beror.

— Blandt alle de Forbedringer i vore Statsindretninger, som Lidsaanden og vor egen Udviklings demokratiske Retning nu gennem længere Tid har forberedt i den almindelige Mening, staar Stemmerettens Udvidelse vistnok i første Række.

Trangen til denne Reform er udgaat fra en Styrkelse i Samfundets Grundlag og stadig er bleven stærkere ved de sidste 54 Aars Erfaring i en fri Forfatnings Brug. Der er voget frem en stærk politisk Magt hos Folket udenfor de snevre Grændser, Grundlovens § 50 har optrukket for aktiv Statsborgerret. De tre Klasser: Embedsmænd, Gaardbrugere og Kjøbstadborgere, som Grundloven alene kalder til Deltagelse i Stortingsvalget, har tabt sin overvejende Betydning ligeoverfor den Folkemagt, som Samfundet ellers besidder og fordrer skal gjøres frugtbringende til dets Vel. — Denne Trang til en videre Stemmeret, som vistnok allerede fra Forfatningens Begyndelse har været tilstede, er ogsaa forlængst bleven formuleret under Arbejderbevægelsen i 1850*). Senere har den vistnok lydt mindre stærk, men har dog ingeninde været ganske glemt. Og paa de talrige politiske Møder, der i den sidste Tid har været afholdt rundt omkring i vort Land, har Stemmerettens Udvidelse stadig været fremholdt som et almindeligt Folkeønske. Disse Møder er desuden selv et Vidnesbyrd om dens dybe Berettigelse.

Der hviler ogsaa til Afgjørelse paa det nu samlede Storting et eller rettere tre Forslag til Stemmerettens Udvidelse. Der er dog kun et af dem, der kan siges at være bygget paa den brede Grundvold, som her udfordres, forat Stortinget skal kunne blive nogen sand Folkerepresentation. Dette Forslag vil have et nyt Tillæg til Ords. § 50, gaaende ud paa, at Alle, der i 5 paa hinanden følgende Aar har betalt i direkte Stat 1 (eller 2) Spd. paa Landet og 2 (eller 4) Spd. i Kjøb- og Ladestederne, skal have Stemmeret. Der vil vistnok saaledes ikke blive Tale om nogen almindelig Stemmeret; men der vil dog altid være gjort et dygtigt Skridt, for at Stortinget kan blive et mere tro Udtryk for Folkets sande og almene Vilje; og det er heri, at al Folkerepresentationens store Betydning ligger. Men forvidt at det i og for sig synes uheldigt eller uvigtigt, at knytte Stemmeretten til direkte Skatteudredsel, saa lider det nævnte Forslag ogsaa i andre Henseender af Mangler, der gjør det temmelig sandsynligt, at der heller ikke denne Gang bliver Noget af Stemmerettens Udvidelse. Men desto flere tør man haabe, at næste Storting vil komme til at knytte sit Navn til denne Folkefag. Thi en Folkefag i Ordets bedste Betydning er denne Sag.

Vore Samfundsforhold er og har fra Urolid altid været demokratisk; Folket har altid deltaget i Statslivet, naar dette var i sin Kraft. Og derfor har ogsaa Grundlovens § 49 udtalt den Sætning, at Folket har den lovgivende Magt, som det udøver gennem et af det selv valgt Storting. Men der er stort Misforhold mellem denne Grundsatning i § 49 og Bestemmelserne i § 50, som væsentlig kun anerkjender 3 Klasser eller Stænder af Folket som meningsberettigede i Spørsmaal om det Heles Vel og Bel. Dette tvinger os til at opstaa et Spørsmaal, som udfinder og atter udfinder har opkastet i dette Land i de sidste Tider, nemlig om da Embedsbestillingen, Skjødet eller Borgerfælsbrevet har nogen særegen Kraft til at udvikle den politiske Evne, som Statsstyrelsens Formaal tiltrænger, medens andre Næringsveje eller Stillinger i Samfundet derimod har det Særegne ved sig, at de tilintetgjør eller hindrer Folken af Borgerpligt og Evnen til at opfylde den hos de øvrige Statsens Underaatter? Dette Spørsmaal vilde være urimeligt, om ikke Grundloven selv havde fremkaldt det. Og hvad svarer Staten selv derpaa? Den svarer med at paalægge hver Mand at svare Skatter, at gjøre Børnepligt, at modtage Undervisning, at forrette en Mangfoldighed af borgerlige Ombud; kort sagt, den paatvinger daglig og paa den eftertrykkeligste Maade enhver Mand Bevidstheden om, at han er Borger, skal føle sig som Borger og uddanne sig af yderste Evne til at blive sit Borgerkald væren. Sagen er den, at Lovene er givne i Samfundets egen Mand. De præbyder tvungen Skolepligt, fordi Folkets demokratisk Ra-

*) Se Artiklen „Regjeringsadvokat Dunker“ i dette Blads 2den Afgang, No. 34.

rafter vil styrkes og udvikles ved Dplysningen og Opdragelsen i de Kundstaber og Færdigheder, som sætter en Mand istand til at fylde sin Plads som virksomt Medlem i Statssamfundet. De paalægger hver Mand at værne om sit Fædreland, fordi det almindelige og levende Fædrelandsfjnd gjør denne Pligt naturlig og let. De paalægger hver Mand borgerlige Ombud, fordi Selvskyrrelsen er et paalijonnet Gode, en Nødvendighed for et frit Folk. De paalægger hver Mand at deltage endog i Domsaffigelsen i de vigtigste Sager, hvor det gjælder en Medborgeres Liv eller hans Odel eller anden Gjendomsstift, hvor Nafstedet maa skjønnes og granskes, fordi Samfundets og Lovenes Mand har udviklet den almindelige Dygtighed hos Folket til i denne faavel som i de øvrige Statsstyrrelsens Grene at kunne have og forsvare en selvstændig Mening. De paalægger hver Mand at udrede Statter og Afgifter, fordi Enhver skal have samtykket deri ved sin Storthingsrepræsentants Stemme, og fordi Enhver gennem Storthingsvalget skal have en Stemme med i, hvorledes Skatterne skal bruges overensstemmende med det Heles Vel. Alle disse Pligter mod Staten henter kun sin Besjælfelse fra Forudsætningen om en Frivillighed og en almindelig politisk Dplysning hos Folket. Og Pligterne paaligger Alle (og ikke blot de Klasser, som nu nyder Stemmeret som en Eneret eller et Privilegium fremfor alle andre Samfundsklasser), fordi Samfundet betragter sig som et organisk og ligartet Helt, hvor der ikke bør være Forskjel paa Ret, fordi der heller ikke er Forskjel i Pligt. Den demokratiske Statsforfatnings egen Natur tilliger overhovedet, at den søger det bredest mulige Grundlag for sin Tilværelse.

Der er saaledes en stor og forstyrrende Uoverensstemmelse mellem, hvad saavel den oplyste Folkemening, som Grundlovsprincippet i § 49 kræver, og de gjældende, vrangte og til Klasser bundne Betingelser for Stemmeret. Disse snære Betingelser skader den Sag, som de var bestemt til at tjene. De modarbejder Almenaand og udvikler en kunstig Splittelse mellem de forskellige Næringsveje og Stillinger. De undertrykker Interesser og Meninger, ligesaa oplyste, ligesaa udbredte og ligesaa vigtige, som de, der kommer til Orde gennem Embedsmænd, Gaardejere og Kjøbstadsborgere. Og disse Meninger, som ikke faar komme til Orde paa lovlig Vej, vil være fristet til at søge sig en egen Vej, der bliver farlig for Lovene. I det mindste er Tvang og Udelukkelse det sikreste Middel til at gjøre Opfyldelsen af Lovens Lunker og trykke dem. Det er heller ikke nok med, at den politiske Magt hos det store Folk, som kunde være og i moderne Statssamfund maa være Statens sikreste Støtte, bliver upaalidelig; men den vender sig endog let imod en Lov og en Indretning, der bærer Udseende af at være et Privilegium for Enkelte. Og desuden maa det mindes, at den nu gjældende Ordning af Stemmeretten forspilber en af de væsentligste Betsignelser ved en fri Styrelse, som bestaar deri, at Dplysning og Almenaand af sig selv trænger ned til Samfundets laveste Lag, naar de gennem Storthingsvalget kaldes til Deltagelse i sit Fædrelands store Interesser. Hvor derimod Grænserne for Mennekestets Handlingsfrihed kunstig indskrænkes, der indsnævreres og forkrøbles ogsaa de Følger, som er al Handledygtigheds Styrkebælte. Den Mand, som man hindrer fra at gjøre Noget for sit Land eller sin Kommune, vil snart blive ligegyldig for deres Vel og tilfældt ogsaa for sit eget Borgervel.

Hamar.

Jeg havde ikke gjenfiet Hamar paa mange Aar. Da jeg sidste Gang var der, var Byen nylig oprettet, og Alt, hvad jeg mødte, gav Indtrykket af noget Halvt, Ufuldstændigt: netop optømrede Huse, ubandede Gader, Opmuringer, Overfæringer, Arbejdsfolk overalt, Gaandværsstaber henflængte rundt om. Man fik samme Indtryk af Byen, som af et Hus, der endnu ikke er indredet. Enhver følger Uordenen; men Ingen kan med Bestemthed afgjøre, om det vil blive noget Hyggeligt deraf. Da saa jeg det igjen efter mange Aar en vakker Sommerdag; jeg kom med Dampskibet tværs over Njosen. Rejser med Dampskibe har ellers i vort Land noget Haardt, Tungt ved sig. Afstandene er lange,

Skibet arbejder, man skal ofte udenskjærs, og vel tilpakkede gruer Alle og længes efter Maalet; Omgivelserne frembyder kun enkeltvis nogen Udspredelse. Ikke saaledes her; man farer paa en klar Sjø med smilende Bredder, Farten er let, man træffer stadig Besjændte, og Størsteparten af dem blot paa Smaature, ikke disse lange Rejser, som gjør Strabadserne saa overvældende i vort Land, at man, naar man endelig kommer frem til et Dampskib, helst benytter Tiden til at hvile ud. Skibet var denne Dag overfyldt af Passagerer, hele Familjer, som skulde ud og sove sig, Turister fra og til alle Landets Egne, man kom i livlig Samtale, vekslede Rejseindtryk — og i det Samme man stod op fra Middagsbordet, meldtes det, at man nærmede sig Hamar. Her begynder, som bekendt, Njøsens smukkeste Trakter, og Alle skimlede op paa Dækket: Thoten paa den ene Side med sine mørke Skove og af og til bratte Skrænter ned mod Vandet; paa den anden Side Hedemarien, Næs og Bangs Kirkeby, rige, af Agre hølgende Sletter og Bakker, Gaard ved Gaard med mellemiggende Enge og Smaaskov. Midt imellem dem Helgøen, det Smukkeste af det Hele.

Nepper er man drejet om Næs og forbi Helgøen, førend man midt foran sig inde ved Bunden af den halvrunde Vik faar Nje paa Hujene i Hamar — først en Rad straalende, nybyggede, til dels hvidmalede Kjøbmandshuse nederst, saa mellem Trær og Haver de andre Gader, den nye Kirke oppe i Bakken med den mørke Skov til Baggrund og endelig — eller maaste allerførst — ude paa Tangen mod Njosen de fire maleriske Rundbuer af den gamle, nu forlængt i Ruiner lagte Domkirke. Her har Gammelt og Nyt højet sig sammen. Den gamle Allee med sine mægtige, vekslede Trær staar der endnu ude paa Rejen til Stor-Hamar Gaard; men indenfor i Byen — hvor nyt, hvor forandret! Skinnende nyt ser Alt ind, som Staden ligger her, paa den historiske Grund mellem Sjø og Skov i den straalende Sommerdags Belysning. Paa Bryggerne er der Færjel, Kommende og Rejsende, Fjernbanetoget skal afsted lige efter Dampskibets Ankomst, derfor er Dampfransen i Bevægelse. Det gjælder at skynde sig. Lokomotivet staar allerede og puffer og stønner paa den nære Fjernbanestation.

Her er det „gjenrejste Hamar,“ saaledes som Patrioterne allerede, længe før Tanken blev til Virkelighed, havde drømt det og spaaet det. Her, paa Ruinerne af den gamle Bispestad ligger nu en raff opblomstrende Handelsby — en ny Bispestad — paa det skønneste og bredeste Punkt af Njosen, en af Landets rigeste indre Bygder, Olverums-Fjernbanens Endepunkt. Byen blev anlagt i 1848, og efter megen Betænkning blev man — meget heldigen — enig om, at døbe den med den ældre, forvundne Bys Navn: Hamar — det gav en historisk Klang! — Den nye Stads Historie er endnu kun i Vorden; den er Intet. Dens Fremtid er bygget paa Handelsrørelsen, nye Forbindelsesveje, et stort Oplands Uffikkerhed osv. De Kjendemerker, hvorpaa man engang i Tiden vil bømme derom, vil være støjende Færdsel paa Brygger og Gader, klappende Fjernbanetog, suvende Dampskibe paa Havnen. Det gamle Hamars Saga er derimod afsluttet, — den brændte sammen med de Svenskes Herjing af Byen i 1567, og det eneste Mærke, hvorom de gamle Minder endnu vil kunne sanke sig, det er Stilheden omkring de nedramlende Ruiner paa Storhamar Gaard. Her stod Hamars Domkirke, efter Beskrivelsen en af Norges skønneste Pragbygninger. Dens Historie er Byens.

Ved Hamars Bispestols Oprettelse i Aaret 1152 eller omkring denne Tid, da Byen sandsynligvis endnu kun var højt ubetydelig, blev Grundstenen lagt til Hamar Domkirke. Sandsynligvis blev den færdig omkring Aar 1200. Det var en stor Basilica og bar Navnet Kristkirken; den var indviet til Trefoldigheden. Efter Sagnet skal Kardinal Brekpear have været virksom ved dens Anlæg og senere (som Pave Hadrian) have sendt Stenhuggere og Gaandværkere til dens Opførelse. Bist er det, at Kirken var pragtfuldt bygget og udstyret, og da den som alt Andet under Norges Forfaldstid begyndte at ødelægges, og Lensmand i Oslo, Peder Hansen, (Aar 1540) foreslog at nedrive Kirken, fandt man dog endnu, at dette ikke burde ske, ja, man paabød endog, at man skulde istandsætte det Ødelagte (1551), „an-

seendes, at dette er den skønneste Kirke, som er udi alt vort Kongerige Norge.“ Da Svensken indtog Byen i 1567, brændtes med alt Andet ogsaa Kirken, dog ikke fuldstændig. Den „ødelægdes paa Taarn og Tag, men skal dog igjen staa til at hjælpe,“ skrev man. Da den imidlertid ikke blev „hjulpen,“ sank den mere og mere i Ruiner; Taarn efter Taarn, det ene Kapel efter det andet styrte de sammen. I 1689 nedfaldt et stort Krucifix af St, der var befæstet over Indgangs døren fra Tværskibets søndre Korsarm til Korsets søndre Kapel, en Dør, „saa høi at en voksen Mand paa højeste Hest med høiest oprakt Pique“ ej kunde naa Overkanten deraf. Korset var befæstet til Muren saa løst, at det bevægede sig ved mindste Vind, og ved Undersøgelse befandtes Billebets Hoved at kunne fylbes med Vand og dets Djne at være arbejdede af et Slags utæt, svamper Træ, saa Vandet kunde strømme derigennem — for det Tilfælde, at det Mirakel skulde hende, at Kristus græd. Den samme Forfatter, som fortæller om dette geistlige Bedrag, gjør ellers opmærksom paa, at Kirken i sin Betsmagts Dage havde en Mængde Taarne og Fløje, det store Taarn med „ti Fløje med Knapper, en Hane og tre Kors, Alt forgyldt,“ „saa at hver Gang, at Væiret blæs noget hårdt, kunde man høre Lyden af alle dennem.“ Fra Kirken var der hvalvet Gang over til en stor Stenbygning paa den anden Side Gaden, og Hamars Gaards Taarn var her muret jernhøjt med det største Taarn paa Domkirken, „saa at de kunde staa og tale med hverandre i Taarnene, naar som de taledes noget høit.“ Domkirken antages i færdig Stand at have havt ti Altene; deraf kan endnu i Ruinerne ses Spor af de 8. Skjønt der gaar Sagn om, at flere norske Konger skal være begravet i et af denne Kirkes smukkeste Kapeller, „af rød Sten, meget net forarbejdet, saa det parerede deligt imod den graa, velhugne Mur“ — saa var dog dette neppe Tilfældet. Derimod er mange berømte Bisper bleven begravet der. Nu staar der af den hele Domkirke, som i sin Tid „var meget herligen beprydet med al sin Behøring, haade inden og uden,“ — kun tre Piller og fire Rundbuer igjen, en vistnok overmaade smuk og romantisk, men fattig Leaning af en saa herlig Bygning.

Nogen Kongsgaard har der neppe nogensinde været i Hamar; derimod har Hamar Gaards, Bispegårdens, Bygninger været meget storartede og talrige. I en gammel Beskrivelse derover fra 1623 (af Sognepræst Mikkel Andersen Kalborg) fortælles, at der paa Gaarden var „tvende skønne, store Herrefæder, den ene over den anden, og med to Herrefammers udi hver“ og en „ypperste Sal med Gang og Forsue“, „saa man kunde gaa i den lille Fruerstue, som Vindfælder var under, og midt imellem Salene var Sladderbur med skønne Sovekammer hos.“ „Item var der bygget mange smukke Træhus med Fruerstuer, Borgestuet, Skrivekammer, Gæstekammer og mange andre nyttige Kammer med Kjøkken og Bagens. Der var og en muret Badstue og saa mange Baaninger, til ti Tusind Mand, om det havde gjortes Behov.“ Storhamar Gaard gif i de senere Aarhundreder efterhaanden over fra Bispegård og kongeligt Len til privat Aalsgaard.

Foruden Domkirken havde Hamar i Oldtiden to andre Kirker, Korskirken, ødelagt i det 17de Aarhundrede, og St. Jørgens Kirke, en Stavkirke, der gif ud i Njosen ved Flom. St. Olavs Kloster laa tæt nede ved Vandet, „stalligen nok og beleiligen funderet og byggt,“ i Serdeleshed berømt for sine smukke Haveanlæg og rige Træplantninger. Og saa disse ødelægdes sidenefter af Njosen. Det viser sig, at det gamle Hamar ligesom det nuværende ofte har lidt af Vandflom. Man forsøgte paa mange Steder ved Pæler og Bolværk at beskytte sig mod Sjøen.

At Hamar By i sin Betsmagts Dage maa have været en rig By, fremgaar af alle Beretninger. Geistligheden gav den Magt. Omkring 1300, fortælles der, „da stod Byen i sin ypperste Flor, og fandtes der da attehundrede varagtige Mænd“; efter Sortedøden skal den være bleven mindre (der omtales 900 rustede Mænd), og Oslo, som efterhaanden berøvede den baade Biskop og Skole, tog da Luven fra den. Hamar Kjøbstads Vaaben var en „Urhan med udflagne Binger udi Toppen paa et grønt Furutræ“, og stod „sammen

deres Stads Vaaben udgraven om Raadstuden, item, paa alle Stadsens Horne, paa Sværd, paa Klubber, Hellebarder og Spyd, som hænge paa Raadstuen, og paa de 80 Kobberspand til Vaadeild at slukke." — Byens nederste Gade hedde Klosterstræde „og var ganske tæt bygget paa baade Sider, Gaard ved Gaard, med alle de nyttige Hus, som udi en Kjøbstad kunde tjene, med Stuer og Kramboder"; og til hvert Hus hørte en Have. Nedenfor Huset havde Hver, som boede paa denne Gade, sin Brygge med Søbod og Nøst. — Af andre Gader nævnes „Biskopstrædet", især beboet af Gaandvertsfolk, og „Grønne Gade", som begyndte ved „det Torv ved Bispegaardens Aildhauge, som laa midt for Hamars Gaards Port", samt desuden mange Tværgader, „som skjønt og ordentligt bygget og forfattet var, at man kunde gaa til og fra hinanden gennem Staden, hvor man vilde."

Det nye Hamar er ikke saa stadseligt. Det har en, og det først ganske nylig bygget, Kirke. Af Gader har det, som den gamle By, særlig en vigtig Kjøbmandsgade langs Sjøen; men endnu er Byen i hele sit Ydre ny, saa af Tværgader er der ikke mange, ialfald ikke fuldt færdige. Hamar har endnu ingen Latinskole istedetfor den, som den i 1802 mistede; derimod er der nylig oprettet et Seminarium, og paa et af de smukkeste Steder tæt ovenfor Byen ligger en (af Herman Anker og Ole Arvesen stiftet) Folkehøjskole, „Sagatun". — Jernbanestationen ligger i Nærheden af Haanen. Byen er Sæde for det nylig oprettede Hamar Bispedømmes Stiftamtmand og Biskop. Det sender en Representant paa Stortinget sammen med Lillehammer og Gjøvik.

Hvad der gjør Hamar til en net, behagelig By, er dens landlige Beliggenhed, dens livlige Forbindelse med Land og Sjø, samt fremfor Alt dens herlige Omegn. Ligesom i gamle Dage er Eggen bekendt for sin Frugtbarhed: „Kaalhauger, Urtehauger, Æblehauger, Kirsebærhauger, Humlegaarde." — Mangen staltig Fæst er vel her bleven holdt i gamle Dage, og mangt et lystigt Tog har vel her faret over Sjøen, til Helgøen, ind til Aker, over til Grefshheim paa Næs eller stevnet over til de mange berømte Storgaarde i Bang eller Stange. Denne Egn har tidligere i Oldtiden været bebygget. Her sees endnu Spor af Gravhauger overalt; „næsten ved hver Gaard", siger en ældre Beretter, „saa det er for vidtløftigt at anføre dem alle." — Endnu kan man mangan skjøn Aften, naar det er stille, og Sjøen ligger blank, drømme sig tilbage til hine Fortidens, helst Riddertidens Dage — de saa Spor deraf, vor haarde Fortidshistorie har — da Visperne med vaabenklædte Mænd herskede i Byen, eller de sidste Vælinger af Gidskeatten boede over paa Grefshheim, da „det var sliig Skik, at der først skulde ringes udi Domkirken, dernæst i Klosteret, dernæst i Korskirken og allersidst i St. Jørgens Kirke; siden derefter skulde de ringe og kime, som de mest kunde." Og naar man lyttede, kunde man da maasse tro at høre Klokkerne gaa eller Ave Maria synges, som den gamle Præst fortæller; naar det var „blidt og stille Veir, da kunde man høre det langt borte, naar at Præsten og Degnene fjerne i Kirken, og Orgelværkernes Lyd hørdes." Eller rør man en Aften i Skumringen indover fra Byen, rundt Odde og ind over den dejlige Åkersvåg, hvor tæt skovgroede, flade Holmer endnu den Dag i Dag spejler sig i Vandet, og Bygden rundt omkring ligger bred og mægtig og rig, dyrket lige fra Stranden og op til Nasbrynet, hvor Djet slipper; da kan man atter uvilkaarlig gjenkalde sig hine gamle Tider, som ikke kommer igjen, og som vi heller ikke vil

have igjen; men om hvis Storhed og Magt det gjør godt at mindes, medens nye Tider voger frem, og Naturen daglig fornyer sin Skjønhed. „Og var det da ganske faare lystigt om Sommeren, naar man roede om Hamar By, og alle Urter og Træer gavede sig herlig Lugt fra sig. Og Pillegrimerne, som fore til Rom og den hellige Grav og gennem mange deilige Steder og Lande, der gjorde de deres yderste Flid til, at hvilken som kunde føre hid med sig paa Hjemreisen til deres Fædreland de herligste vellugtende Urter eller Træ, dem var Hæreste kommen." — Er det en Erindring herom, at hele Eggen omkring Hamar endnu den Dag i Dag er som en blomstrende Have? . . . Jeg har ofte deroppe maattet tænke paa disse Ord, mest dog af alle Steder paa det dejlige „Sagatun," hvor Ordene ogsaa har ligesom en dobbelt Betydning.

De sidste Begivenheder.

Der vedbliver at herske en fuldstændig No i Spanien; de blodige Udfejsler og Forfølgelser, som plejer at ledsage en sejrrik Revolution, er denne Gang saagodt som aldeles udeblevne, og det vilde være al mulig Anledning til at isemme Lovtaler over det spanske Folks Maadehold og faste Vilje, saafremt det ikke af Meget syntes at fremgaa, at Revolutionen ingensinde har havt sit Udspring fra dyb indre Gjæring eller en vidt udbredt Misfornøjelse med den styrtede Regjering, men at Folket har været og er en ligegyldig Tilskuere ved hvad der foregaar eller et blidt Medskab i enkelte Partisrørers Hænder. Forholder det sig saa, kan der af den nu herskende No ikke udbrages noget gunstigt Varsel for det ved Revolutionen begyndte Værk; en revolutionær Bevægelse, der udgaar fra Folket, og hvori Masserne tager levende Del, medfører vel i Regelen vilde Udfejsler og langvarige Rystelser; men her kommer dog en Folkvilje tilsyne, som altid vil have Magt til at underordne Parti- eller Koteri-Interesserne saavidt under sig, at de almindelige Formaal ikke ganske kunne tabes af sigte, og at derfor heller ikke det, som er ubrettet for disse, endog under de voldsomste Partikampe ganske vil kunne tilintetgøres; hvor derimod Folket ikke er med eller kun er med som et blidt Medskab, og hvor der følgende ikke kan være Tale om nogen Folkvilje, der vil enhver Uenighed mellem Bevægelsens Fjere kunne tilintetgjøre det hele Værk, fordi de personlige Værgjerrigheder her ikke er tagne i en højere Magts Tjeneste, som kan lede dem, bevidst eller ubevidst, mod de sælles Formaal.

Det ser vistnok for Øjeblikket ud som om der hersker den bedste Forstaaelse mellem de to Hovedmænd i den midlertidige Regjering, Prim og Serrano; men det er den almindelige Mening, at disse To ikke længe kan staa ved hinandens Side, og det gjælder for en afgjort Sag, at det vil blive Serrano, der kommer til at vige for Prim. Denne sidste er fuldstændig Øjeblikkets Mand, siger en Korrespondent fra Madrid til det engelske Blad „Times", og han kan omtrent gjøre, hvad han vil. Men hvad Prim vil, er en Hemmelighed; han skildres som en overordentlig værgjerrig Mand, og der har endog været tillagt ham den Plan, at sætte sig selv paa Tronen, saa at det gjør et uhyggeligt Indtryk, at Revolutionens Fremtid skal bero paa ham.

Hvad Spaniens fremtidige Statsforfatning angaar, da skal den midlertidige Regjering og de af den udvænte Embedsmænd paa meget faa Udagelser nær være stemte for det konstitutionelle Monarki. Derimod var Stemningen inden Madrids Junta for Republikken, og disse to Autoriteter traadte derfor i et Modsetningsforhold til hinanden, der truede med alvorlige Stridigheder. Den midlertidige Regjering arbejder paa at faa Spørgsmaalet om Spaniens fremtidige Statsform afgjort, inden den konstituerende Forsamling (Kortès) kan træde sammen, nemlig ved en almindelig Afstemning, hvorved Folket i sin Helhed gives Lejlighed til at udtale, om det ønsker Republik eller Monarki, saa at Kortès kun vil faa at underskrive en allerede fattet Beslutning, ligesom det italienske Parlament kun fik sanktionere Resultaterne af den almindelige Afstemning i de enkelte Landsdele. Den midlertidige Regjering, der for Øjeblikket har Magten i Hænde, vil kunne udøve en afgjørende Indflydelse paa Resultatet af en saadan Folkeafstemning og derfor ad denne Vej lettest gennemføre sit Ønske om et konstitutionelt Monarki, medens den vil faa et vanskeligt Spil ligeoverfor Kortès, saafremt et stort Antal republikanske Deputerede skulde faa Sæde i samme, hvad der set kunde hænde. Men af denne Grund var og

saa Juntaen i Madrid imod en almindelig Afstemning og vilde have Spørgsmaalet om Spaniens fremtidige Regjeringsform indbragt umiddelbart for Kortès. Juntaen har vistnok nu opløst sig; men inden sin Oplysning udstedte den en Erklæring, i hvilken den udtaler, at en hovedfulds Folkeafstemning ikke kan betragtes som et Udtryk af den fornuftige Folkvilje, og minder Regjeringen om, at det ved Revolutionens Begyndelse af selve dens Ledere blev forkyndt, at det alene tilkommer de forsamlede Kortès at afgjøre Spørgsmaalet om Regjeringsformen. Tiden vil nu vise, om den midlertidige Regjering til Trods for denne Protest tør vove paa at gennemføre sin Plan. Foruden Juntaen i Madrid skulle ogsaa flere Provinsjuntaer være stemte for en republikansk Regjeringsform, og enkelte blandt disse har ikke fulgt det af Hovedstadens Junta givne Eksempel, at opløse sig; men er forblevne i Virksomhed. Det republikanske Parti faar desuden en kraftig Understøttelse af Republikanerne i Frankrige og Italien. Den bekendte franske Politiker, Emile de Girardin, har tilskrevet sin Ven, General Prim, et Brev, i hvilket han anbefaler som den eneste Regjeringsform, der passer for Spanien, den demokratisk Republik (en Forsatning lig den schweizeriske, d. v. s. en Samling af smaa republikanske Stater, forbundne ved en Fællesregjering), og flere franske Blade dader Prim i de heftigste Udtryk, fordi han har nævnt som det Maal, hvortil Spanien bør stræbe, et konstitutionelt Monarki paa Grundlag af den mest udstrakte Frihed, som denne Regjeringsform tilsteder.

Det synes dog aabenbart, at det spanske Folk endnu befinder sig paa et Standpunkt af Oplysning og politisk Opdragelse, da en Regjeringsform som Republikken, ja endog det konstitutionelle Monarkiet, ikke kan blive meget mere end et blot og bart Skin. Man faar af de Skildringer, som Bladene i denne Tid har bragt om Spaniens indre Tilstand, endog af dem, der stammer fra de velviljige Kilder, det allerbestemteste Indtryk af, at Jordbunden her kun er maadelig forberedt for en fri Forsatning. Staten er belemt med en overdreven Mængde Embeder og Væsposter, og hver Statsomvæltning har været Signalet til et Kapløb om disse, hvorved al Væspølse og Undseelse er bleven sat tilside. Siden den sidste Revolutiones Sejr har Regjeringsmedlemmernes Forvarelse i Bogstaveligste Forsand været belejret af Sætar af gritste Embedsøgere, og da Regjeringen selvstændig ikke kunde tilfredsstille Alle, har mange bortskjernet sig under Forbandelser over den nye Styrelse, som de med Vederlag af en Titel eller et Embede har været villige til at tjene. Denne Syge, at en Mand ikke kan være tilfreds med endog den herderligste private Stilling, men at Maalet for Alles Værgjerrighed er at faa Plads og Rang blandt Statens Betjente, synes i endnu langt højere Grad at være karakteristisk for Spanierne end for Frankmændene, og er en af Frihedens værste Fjender. Enhver fri Forsatning maa nemlig støtte sig til en livskraftig Selvsyrelse i Samfundets mindre Kredse; men hvor Embedsjægeriet har taget Overhaand, vilde Kommunene selv arbejde paa at undergrave sin Selvsændighed, idet de formaacnde Mænd vilde foretrække at være Statens sidste fremfor at være Kommunens første Tjenere. Følge en Korrespondance til et mod Spanien yderst velvilligt fransk Blad har Madrid, efter de glimrende Festsdage, da Prim og Serrano holdt sine Indtog, atter antaget sit vænlige lidet uhyggelige Udseende; Staden drimler af Tiggere; Befolkningen gider intet bestille og venter, at den nye Styrelse skal gjøre Mirakler. Der knurres over, at ikke Manna falder ned af Himmelen, og Regjeringen har for at vedligeholde sin Popularitet maattet gjøre flere betæuelige Skridt. Den har opgivet Statsindtægter, som den neppe vil være istand til at erstatte; den har ladet uddele Penge blandt Hovedstadens fattige Befolkning, oprettet saakaldte Nationalværksteder og saaledes erkjendt Styrelsens Pligt til at skaffe de arbejdende Masser Brød og Arbejde. Frankrigs Eksempel kunde vise, hvortil Saadant fører; men ligeoverfor en usidende og til Friheden umoden Befolkning har Regjeringen maaste intet Valg havt.

Kristiania.

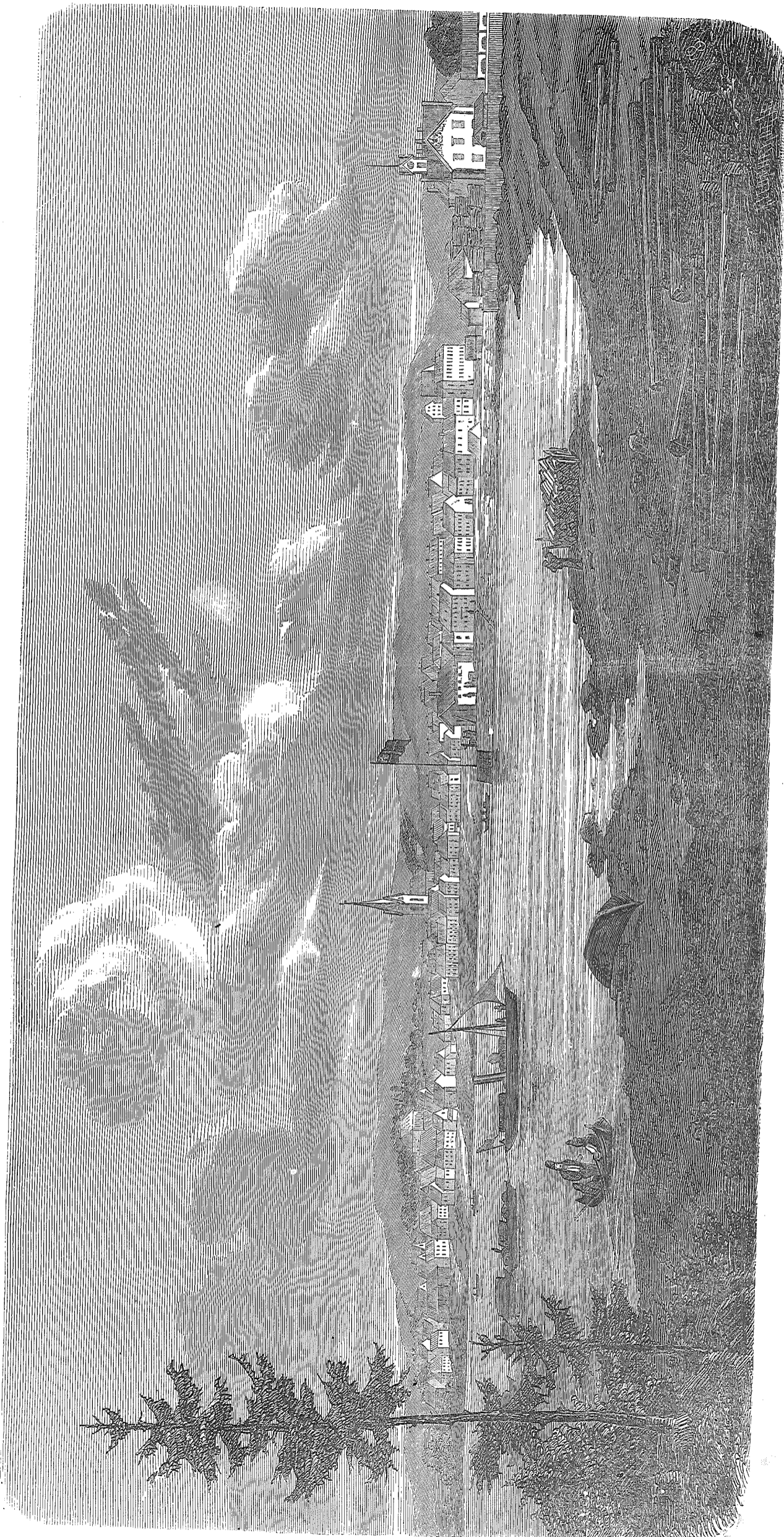
Den 31 Oktober 1868.

Gesjttlig Stat og Kalender, udarbejdet af Thorvald Boed, Kand. jur., er Navnet paa en paa Hr. Albert Cammermeyers Forlag udkommen Bog. Den er egentlig en Fortættelse af den under samme Navn af Pastor Halling paabegyndte og Pastor Hansen fortsatte Bog; men fremtræder desuagtet som selvstændig Bearbejdelse. Her findes nemlig samtlige, der har taget theologisk Examen ved vort Universitet, ogsaa de, der ere afdøde, desuden er medtaget Enhvers tidligere Ansættelse og Stilling. Formentlig dette sidste giver Bogen en særdeles Betydning for Personalhistorien. Disse Optegnelser er trykt med sin Tryk, saa et forholdsvis mindre Rum derved optages, og

altsaa Bogen ej synderlig fordyres. Desuden er optaget særegen Fortegnelse over de ved Skolerne ansatte Theologer, (hvor kanste Læserne uden Skade kunne være optagne) over Skolebirektererne og over Seminariernes theologiske Lærere. Lagtet den er saaledes forøget fra de tidligere Kalendere, er den kun en 40 Pagina større og derfor Prisen rimelig. (Alderslisten og lidt gejstlig Statistik bag i denne Kalenders tidligere Brødre, havde ikke stædet denne heller). Vi maa saaledes vide denne flittige Samler stor Tak for et saa vanskeligt Arbejde, der kræver stor Præcision og Taalmodighed; men og er saa særdeles nem og letvindt for Bogens Brugere og anbefaler den til Alle, Enhver. Forfatteren haaber ved senere at levere Lister for hvert Aar til rimelig Pris, at denne Kalender med aarlige Tillæg skulde overflødiggjøre enhver anden for længere Tid, og give den varig Betydning. I. F.

William Hogarths Værker udgivne ved H. P. Holst i en fuldstændig Udgave (Kvartformat) med staaflukne Tegninger efter Hogarths Originaler, med Text efter de bedste og nyeste Kilder. Pris 28 § for 1ste Levering. Værket vil udkomme i omtr. 20 Leveringer, der skal indeholde omtrent 60 fine Genrebilleder. Hver anden Uge udgives et Hefte. Dem, der ønsker at gøre sig bekendt med denne berømte Forfatters Skrifter, bør benytte Lejligheden til at tegne sig paa dette Værk, der baade i Udseende og Indhold er meget lovende.

Af skandinaviske Blades Indhold i sidste Uge. I Aftenbladet har en Indsender skildret det Optrin i Elverum Kirke, hvorved Hr. Biskop Folkestad paa en for Menigheden isjælfaldende Maade ytrede sin Misnøje med, at Hr. Kirkesanger Sæther fik Svar af Ungdommen, som gif ud paa (efter den kirkelige Anstuelse), at Guds-Billedet i Menneket aldrig er ganske tabt, mens Biskopen (efter vort theologiske Fakultet) vil have det aldeles udryddet i dem, som ikke er gjensjødte. Biskopen „gren“, løb med Stormskridt op og ned ad Gulvet, udbrodt: „Nej, det er forgævt!“ bad ham barskt at holde op osv. I sin Tale, hvori han blot talte de Børnene og ikke efter Sædvane tillige Læreren, revsede han „den falske Lære“. Senere skal han have havt Sæther for sig i Bistatssmødet og optraadt strengt imod ham, ligesom han senere paa Sæthers fristlige Forsikling har sendt et Brev, hvorom der gaar forskjellige Nygter. Paa sin Rejse gennem Østerdalen skal Biskopen allevegne „have faret slemst affted med dem, hos hvem han fandt Levninger af Guds-Billedet.“ Biskopen opfordres til at give Forklaring, ligesom Sæther til at offentliggjøre Biskopens Brev m. — Hr. Pastor Julius Bruun har endnu ikke svaret Hr. Ingier, skjønt denne atter igjen har opfordret ham til at give sin Fremstilling af det, der blev sagt dem imellem. Derimod har en Indsender, som det synes paa Hr. Bruuns Vegne, bebrejdet Ingier hans Optraeden og beklaget, at man derved blir forhindret i at se, om den kirkelige Anstuelse isølge Fakultetets Dom virkelig kan regnes til den lutheriske Lære eller ej. Hr. Ingier har svaret, at bertil er Fakultetet ikke berettiget, men Rigets Højesteret, og har forresten indvilliget Indsenderen i mange Modsigelser, saa dette Forsøg paa et Svar maa regnes for intet. Man venter altsaa fremdeles. Ellers siges det, at dette er det bedste Bevis paa, hvor langt det nu i Virkeligheden er kommet med den Forspølgelse, her har været i vor Kirke, naar der, som Indsenderen røber, virkelig for Alvor kan være Tale om at faa den Mandes Kirkelære, som dog nu i halvhundredte Aar har været kaldt „en Overførelse af Luthers Aand paa nordisk Grund“, — saa den udenfor den lutheriske Kirke! Morgenposten siger i den Udgivning, at det er en lidet hæderlig Maade at værges sig selv paa, at man vil bruge den udvortes Magt, man i Øjeblikket sidder inde med, til at faa sin Modstander dømt fredsøs, og ikke tør lade Aand kæmpe mod Aand og

Mening mod Mening. Man kunde sige, at de Mænd maa tvivle stærkt paa sig selv, som forlanger Lovhjælp i aandelig Sag. — Afviserne rundt i Landet tager for det Meste Del i Striden og vil have den kirkelige Frihed hævedt ligeoverfor Fakultet og Prælater, men fra ingen Kant saa enstemmig som fra det Trondhjemske, hvilket ogsaa var, hvad paa Forhaand ventedes; thi paa Frihed har i vort Land Trønderne altid forstaaet sig bedst. — I Aftbl. henvender en Indsender sig til Stortinget i Anledning af at Kontoristerne selv blev ansættede som Lensmænd, skjønt de ikke alene dertil er de mest skiktede, men berøves ved denne Udgift den sidste, som de har, til engang at opnaa selvstændig Stilling. Dette er en Udtalelse, som man længe har ventet, og som man maa tage sig af. — „Bøhuslens Fiskerier“ er Navnet paa en Række Artikler, der i de sidste Dage har staaet at læse i „Aftbl.“ Forf. omtaler de forskjellige Grene af Fisket, navnlig Silbeskiftet og Bant- og Storskiftet, og de mindre betydelige Grene, Matrel-, Hummer- og Østerskiftet, som nu for en stor Del har tabt sig. Bøhuslens Stor- og Bankskifte foregaaer naturligvis paa Bankerne paa Norges Vestkyst og oppe i Finmarken, ligesom det er Bøhuslens Fiskerier Norge har at takke for Opdagelsen baade af Storange og, som nu er en af de fortrinligste Fiskebaner paa Kysten, og Bankerne oppe ved Finmarkens Kyster. Og omdend Bøhuslen i mange Stykker staaer tilbage for os i Fiskeribedriften, saa er der dog Meget, hvori de er forud for os, blandt Andet i iherdigt Arbejde, i et fast ørnet Fiskerisyn og i en sagkyndig Fiskeribestyrrelse. — Professor D. J. Brochs Afhandling i Aftbl. om „Skoleforholdene i Schweiz“, som vi flere Gange tilforn har omtalt, foreligger nu i sin Helhed. Det er især den sidste Artikel, som gjør Krav paa vor Opmærksomhed. I den omtaler Professorens som den rimelige Grund for Embedsmændenes lavere Lønninger i Schweiz end hos os, at det der er meget billigere at leve for Middelsklassen og den højere Klasse, ikke saameget fordi det, som forbruges, er billigere, thi det kan om trent komme ud paa Et; men fordi Tilværelsen er Noget, som er saa godt som ukendt i Schweiz, og det i den Grad, at Familier, som har en Formue af 5—10,000 Spd. og hertil svarende Indtægter, ikke holder Tilværelsen, men selv udfører de laveste Forretninger. Professorens indrømmer dernæst, at et Lands økonomiske Evner vistnok for en Del maa bestemme, hvormeget eller lidet det kan afse til Nationaloplysningens Fremme; men han paastaar ogsaa, at Oplysningen og Folkeopdragelsen igjen forøger et Lands Evner, og afgir Hovedgrundvolden for Nationalvelstanden, da det kun er en større Folkeoplysning, som kan modarbejde de mange sociale Fordomme, der hos os stiller sig i vejen for den økonomiske Velvære, at det kun er en god Folkeopdragelse, der kan frembringe den Viljestræben, Selvtilid og Almenaand, som er de nødvendige Betingelser for den samme Nationalvelvære, og at det saaledes blir vor Pligt at gjøre saameget som muligt i den Retning. — Dølen indeholder under Artiklen „Naar Politik“, en Klage over vor Officersstand og dens Opdragelse. Det, der har fremkaldt Artiklen, skal være uforvarende Behandling af Soldaterne i Lejrene; en Indsender i Morgbl. har nylig klaget over, at paa Helgelandsmoen iaar var der endog af den Grund Tale om Mytteri og Drøp blandt Soldaterne beroppe. Herom trænges dog bedre Besked.

Afhjæder.

Til „Norske Folkeblads“ Redaktion!

Jeg har hørt Enkelte anse den lille „Nyhed“ i „Norske Folkeblad“ om Bispebo og Bispetiden i Elverum Kirke for at skrive sig fra min Haand. At saa ikke er Tilfældet tror jeg bede Bladets ærede Redaktion om at oplyse. Sagatun ved Hamar den 29de Oktober 1868.

A. H.

D. Arvesen.

Den forlangte Besvarelse meddeles.

Red.

Næs paa Vore Nomerke. (Brev til N. Folkebl.) Onsdag den 30te Septbr. sidstleden var her et fortræffeligt Tordenvejr, og Lyn fulgte paa Lyn. Regnen strømmede ned en lang Stund, og Tordenen slog, saa at Husene dirrede, Bindusruderne klirrede, og Jorden rigtig bævede Gang paa Gang. 2 Njør, tilhørende et Par Husmænd under Gaarden Store Jernstad i Næs Hovedsogn, blev ihjelslagne af Lynet, der tillige skal have tændt Jib i en Del Klæder i Bygningen paa Gaarden Lille Sundby, dog uden nogen større Skade, da Bygningen blev reddet; men Manden siges at være falden i Besvimelse en Tid. Efter Sigende skal Lynet den samme Dag have slaat ned paa Næs-Stoven i et Bierg, hvorfra der støjede Stene lang Vej. — For noget over et halvt Aars Tid siden tændte Lynilden i Spiret paa gamle Næs Kirke, hvorved den brændte. Hr. Provst Besjefen fik med det samme se Jiben i Laar-net. Han sprang hen, og ved Fleres Hjælp fik han reddet

et Billede af gamle, afviede Provst Finkenhausen, Lyskronen, Altartavlen og en Del af Orgelet. Endnu staaer Murene igjen af Næs Kirke. Stenen er ved den store Hede smeltet sammen til en uopløselig haard Masse. Man tror, at de gamle Levninger af Kirken kommer til at falde ud i Glommen med Tiden, da Vandet skal have banet sig Vej ind under det Næs, hvorpaa Stenveggen staaer, og der Aar efter andet gaar ud Jordstød. — Den nye, vakre Kirke, der er opført af Trø, er derfor bygget paa et trygtere Sted. Afgrunden for dette Næs forener Bormen sig med Norges Kjømpeslod Glommen. — Iffor Sommer blev Stabur, Hjøss og Bogskur paa Gaarden Dvold et Næs for Lær, foraarjaget ved Lynet, ligesom det slog ned paa flere Steder her, dog uden at gjøre nogen videre Skade.

Uagtet Tordenvejret er en Guds Befikkelse, er det dog et frygteligt Fænomen, og naar Tordenen drager, og Lynet blinker, da maa man blive alvorligt fremt; thi det minder En om, at man i et Øjeblik Tid kan være rykket ud af Jordlivet og ind i Evighedsens ubekjendte Land. — Det var noget Uvæddanligt paa disse Kanter af Landet at høre stærke Tordenkrald saa langt paa Østfyn, og derfor var ogsaa Mange ængstelige, og det er intet Under, da Mennefets Natur er svag i Modfatning til Guds Væbentarelse under Tordenvejret, der viser os hans Almægt og ubegribelige Storhed. K. K.

Jubellærer. (Meddelet N. F.) Den 20de Oktober 1868 fejrede Sognepræst Næs til Stofte sit Embeds-jubilæum. Han ansattes 1818 som Adjunkt ved Drammens lærde Skole, hvorfra han forflyttedes til pers. Kap. hos Provst Greve i Sande og senere var han i Valle, Holme, Provst i Mandals Provst og senere i Stofte fra 1847 af. I en Række af 21 Aar har han saaledes virket i sin nuværende Menighed, hvem han og i sin pers. Kap. Chr. Høg Müller skaffede en dygtig Medhjælp i 1859. Bygdens Kjærlighed viste sig og paa flere Maader paa hans femti-aarige Embedstid, idet dens Formænd med Stedets Lensmand, Hr. Falsen, indsendt sig Kl. 11 og overrakte Hr. Næs en smuk Hædersgave. Senere indsendt sig 14 Embedsbrødre fra Søndre Jarlsbergs og Laurvigs Provstier, hvortil sluttede sig Stofte Medhjælper og Kirkesangere for at hilse paa Hr. Næs. Provst Veslegaard mindede Jubellæreren om Dagens Betydning og frembar de Tilstedeværendes Tak for hans Virksomhed blandt og for dem. Derpaa svarede Hr. Næs dybt grebet. Pastor Chr. Müller takkede paa Bygdens Vegne for al Hr. Næs's Nidkjærlighed og Ufortrødenhed i Bygden, hvilket Næs besvarede med en Kjærlig Tak til Müller med Anmodning om at bringe Stofte Menighed det Dufte, at den altid vilde bevare ham i Kjærlig Erindring. Kirkesanger Haakensen takkede for Næs's Arbejde i Skolen. — Samtlige istemmede derpaa „D tank, naar engang samles skal.“

Fra en Præst har Bladet faaet følgende Brev om Universitetets Præfester og den Grundtvigske Anstalt: Det er en farlig Stilling at sidde inde med en Embedspost, der kræver overlegen Dygtighed i Opfattelsen og Bedømmelsen af Nutidens kirkelige Livsstrømninger, og saa selv sidde fangen i en eller anden mørk Krog af den store Kirkebygning; man kan ikke vente Andet end, at der maa komme Skævhed og Uretfærdighed ud deraf. I en saadan Stilling finder man Pastor Julius Bruun, Lærer ved Universitetets Pastoralseminarium. Det er i den senere Tid blevet bekjendt for den store Almenhed, hvad der i lang Tid har været en afgjort Sag for den theologiske Ungdom, at den Kandidat, der har tilegnet sig den Grundtvigske Oplysning, har i Hr. Bruuns Hænde gjældt for hverken mere eller mindre end en Skætte, og hvor grundig og klar hans theologiske Dannelse end kan have været, saa har han dog maattet lade sig behandle som overfladisk og uklar. — Men hvor har man da set til den Klarhed, som Julius Bruun saaledes gjør Paastand paa at sidde inde med, og i Kraft af hvilken han følgelig maa dømme Mænd som W. A. Wegels og Bispebo Kirkegaard for uklare Hoveder? Han maa i sandhed have sat sit Lys under en Skjeppe. Kommer man til de theologiske Kandidater, som har nydt hans Undervisning, og spørger efter Pastor Julius Bruuns Klarhed, da vil viselig selv hans hengivne Disciple sætte et underligt Ansigt op; thi det var nok ikke saadant dem ind at sætte Hr. B. og Klarhed sammen. Men vi kender ogsaa at bemærke, at Hr. B.'s hele Fremtræden som Universitetslærer ikke bærer Præg af Fordring paa nogen særegen Overlegenhed; han er en flittig Samler af hvad Andre — især Lystere — har skrevet i hans Sag, og Andet gjør han ialmindelighed heller ikke Fordring paa at være. Dog — kommer han til at berøpe den Grundtvigske Anstalt, da er det en anden Sag, da er han lutter Lys og Klarhed, og da lyder hans Domme saa afgjorende, som man kunde ønske, de ogsaa ellers gjorde. Da han saaledes for nogle Aar siden omtalte de kirkelige Forfattere, hvis Prædikener kunde være til Vejledning for unge Præster i deres Prædikering, da saaldt den gamle Præfemand Grundtvig ynkeligt igjennem, idet Hr. B. affærdigede ham med

den Bemærkning, at om ham kunde der ikke blive Tale; hvad han havde præfesteret, var noget saadant jammerligt Gods, at Hr. B.'s Disciple ikke stulde spille sin Tid paa at gjøre sig bekjendt dermed. — Det er ikke sandsynligt, at Hr. B. i den senere Tid har forandret sine Ansuelser derom. Men hvad skal man sige om den theologiske Universitetslærer, der saaledes behandler Nutidens merkkeligste Mand paa den kirkelige Gæbet? Lad ham være saa uenig han vil med den Grundtvigske Oplysning, saa er det dog højt betydende at ville overse en betydningsfuld Magt i Nordens Kirke, en Magt, som ikke bliver mindre derved, at dens Modstandere bærer sig uflogt ad.

Nu ved vi nok, at Hr. B. i sin blinde Forkæstelsedom har Autoriteterne at støtte sig til. Der er nu for det Første Prof. Caspari, som mener at kunne slaa den kirkelige Anstalt ihjel dermed, at han i sine mislange Underfølgelser beviser, at de apostoliske Trøstarkiller hos Kirkeføderne er opfyldt paa et Par hundrede forskjellige Maader. Sigt kan interessere de Lærde; men oplyste Læggfolk vilde det interessere at se beviist, at den Daabsskikkelse, som i vor Kirke bruges, og som dog Prof. Caspari erklærer for den fuldstændigste og altsaa bedste, umulig kan skrives sig fra Apostlerne. Læggfolk vil det interessere at se beviist, at Kirken uforvarende som Betingelse for at optages i dens Samsund kræver mere eller mindre end den har guddommelig Fuldmagt og Forpligtelse til at kræve, samt om dens Grundbetingelser kan være forskjellige til de forskellige Tider. Naar Prof. Caspari vil indlade sig derpaa, da faar han Betydning for de kirkelige Bevægelser i Tiden; men saalænge han — paa sin Lyft — kun arbejder paa at vise, at Kirken ikke har een Daabsskikkelse, men et Par Hundrede saadanne, at der altsaa ingen Rede er at finde i Kirkesamfundets Grundsandheder, med andre Ord, saalænge han kun arbejder paa at gjøre det ret indviklet og broget, saa kan man vel lovligt være fritaget for i ham at finde den usejlbare Klarhed i dette praktiske Kirkespørgsmål. At hans theologiske Klarhed ogsaa i andre Henseender lider af betænelige Brøst, har Prof. N. Nielsen flaaende godtgjort i Efterskriften til sine udgivne Forelæsnninger om den aandelige Liv i Nutiden.

Den anden Autoritet, hvortil H. J. Bruun sandsynligvis fortrækker sig, er Professor G. Johnsen, og Johnsen har jo Ord for at være en klar og grundig Tænkter; dette skal vi i Almindelighed ikke gjøre nogen Indvending mod; men man maa beklage, at dette ikke er kommet frem ligeoverfor den Grundtvigske Anstalt; man har fra Prof. Johnsen set saa voldsomme Fordømmelsesdomme over den Gr. Retning, som vel intet andet Stedfra, og man har disse Domme for en stor Del at takke for, at mange af vore uvidende Læggfolk staaer Grundtvigianisme, Papiisme og Muhamedanisme osv. sammen i en Skatterbunk. Men nogen egentlig Belysning af Grundtvigianismen har man ikke set fra Prof. J. Og dog stulde det ligge paa hans Vej, da han jo er Lærer i den saakaldte systematiske Theologi, at godtgjøre den ofte fremsatte, men endnu ikke beviiste Paastand, at den Gr. Retning strider mod vor Kirkes Betjendelsesfrister. Allerede i 1860 var der Tale om, at der fra Johnsen skulde komme „en Bog“, der med uimodstaalig Magt stulde blæse Grundtvigianerne ud af Kirken; men endnu blomstrer den Grundtvigske Eng nok saa vaklert, og der kommer ingen Rø fra Fakultetet og aeder den.

Hvorfor maa altsaa en theologisk Studerende ikke tilægge sig Noget af den Grundtvigske Opfatning? Svaret maa efter det Foregaaende blive dette: fordi Prof. Johnsen ligger ikke denne Opfatning, og Hr. J. Bruun ligger den heller ikke; thi han er ganske enig med Johnsen; Prof. Caspari er endnu ikke færdig med sin lærde Afhandling om Daabsskikkelsen og bliver det maatte aldrig. Kommer man desuagtet op til Examensbordet med Grundtvigske Sympathier, saa skal man nok faa Kjærligheden at føle.

Dette er Dømmingen, Universitetets Præfester rejser mod en betydningsfuld Retning i Kirken. Om deres Bestaaen vil Enhver kunne dømme, og Tiden er nu vel kommen, da man, paa hvilken Side man end staaer, maa indse, at saaledes kan det dog ikke blive ved. Enten maa Præfesteren faa Magt som en pavelig Domstol, eller ogsaa faa de finde sig i som andre Dødelige under frie Forholde at drage i Marken og forsvare sine Meninger og lade sin Embedsmyndighed udenfor denne Sag.

Jenbaek i Trydøl 26 April 1868. Af et privat Brev fra en rejsende norsk Dame hidfættes:

„Jeg vilde før have svaret paa Dit Brev, men saa kom Italiens Hede og gjorde mig uskikket: thi i Neapel var der næsten ikke til at samle sine Tanker for smeltende Hede; dog var Nættene dejlige, Skjænehimlen især, og Solnedgangen fra Sorrento uforslignelig; og naar saa Brevet ligesom snapper efter Luft i Natten — og der kommer ligesom et ildbrød Vandsbrød ud af Krateret! Dette er meget for-artet og grubsomt, ligesom Naturen er uforslignelig dejlig i

Neapel og hele dens Omegn. Men der var et trangt Aar paa Sicilien, og megen Armod var der og daarligt Stel for de fattige. Slik Jammer tænker man sig ikke i Norden med saa megen Eygdoms, Hunger og altsens Elendighed. Og saa daarligt Vand, som de fattige Dele af Neapel har, om der end springer en mager Fontæne et eller andet Sted ved Paladserne! Kom staar ganske anderledes luftigt med det rige Vand i alle Kroge. Al, jeg ikke mig saa godt i Rom, og gaar ganske derhen til Vinteren igjen. Heden drev mig til Tyrrol, hvor jeg har været aldeles henrykt over den dejlige Natur. Her er en saadan Folkevandring fra alle Lande iaar, at jeg hører alle Slags Sprog tale, selv Amerikanerinder ligger her. Jeg har endnu den Fornøjelse at se Sneen, uagtet den har taget af under den varme Regn i Hundedagene. Her er, Gud ske Lov, et meget godt Aar, Alting er i Hus, selv Potetesgræsset bliver bjerget i Juli ligesom er i andet Hø, og Frukten vorer alligevel i Jorden indtil September, da den indhøstes. Mais-Markeerne staar dejlige og rige og Vinbjergene lige saa. Her er meget billigt at leve nu, men fører Jernbanen alle Aar saa mange Fremmede til Tyrrol som i denne Sommer, saa vorer vel snart Regningerne. Her er meget religiøse og venlige Mennesker, tavselige og flittige. Her avles meget Hør, og er megen kvindelig Husflid med Vævning og Spinding. Hver Bondehave har sine 6 lange Lin- og Strie-Væve liggende paa Bleg, helst lige ved de store Vække, som her er saa fuldt af; saa gaar hun ud og pjasker dem over med en Rulle flere Gange daglig, og dette har hun saadant mærkeligt Handlag til, saa det er en Fornøjelse at se paa. Her er Jernskjæpper, Møller og Sagbrug akkurat som i Finnerdalen. 1 Mil herfra er ogsaa et Robberværk, hvor man findes lidt Svul. Disse Grubearbejdere har i Sommer indrettet sig et Theater, en meget stor Træbygning, hvor de omtrent hver anden Søndag giver Videnskabsforening fra Indtoget i Jerusalem til efter Opstandelsen. Da jeg læste herom i Bladene, troede jeg de vare gale, men tog saa did med et af de store Extratog, som gaar derhen paa de til Opførelsen bestemte Tider. Præster og Munk indtog Galleriet, som er første Plads. De var meget henrykte, lod det til. Overfyldt var Huset. Ogsaa fra Bayern var der Folk. Bogene og Børn opførte sig exemplarisk. Tyrroler-Børn kan overhovedet være til Mønstre for Børn mængstlunde. Flere Personer i Stykket er meget godt fremstillede. Hovedpersonen er meget lig de Billeder, man har af Jerseren. Dragterne er smukke og, som jeg antager, rigtige. Maria var en Krammerbatter fra Landsbyen — rigtig net. Forresten gif jeg min Vej bedrøvet, som jeg altid gjør ved Katholikernes Dplog, fattede mig ude ved en Fos og taltede i Jdmyghed Gud, der sendte os Luther og Melankthon. Heri vedlægges et Blad fra Pompej, hvilket jeg tog i en Bagerovn. Der voyer ellers intet Grønt i hele Byen, men ovenover det store uopgravede Terrain gror Gaaseurten og Tidselen forbi Aften er daarlig Jord. Jeg vilde alle Mennesker skulde se Pompej — det er umaadelig gribende; og det er vidunderligt, hvor kunstigen stod højt dengang.

Et nyt Dampskib, „Motala“, tilhørende det Arrendadiske Dampskibsfælle, er sat i Gang til at indtage en 14daaglig Rute mellem Kristiania og Bergen. Skibets Drægtighed maaaler 101 R.-L., Kasterummet indtager 12,000 Kubitfod, og i det hele udmærker det sig baade ved en smuk Bygning, en hensigtsmæssig Indredning og et glimrende Udseende.

Om Dødsstraffens Afkædfelse er til Storthinget indleveret Lovforslag af Statsrevisor Johnsen.

Storthinget har i den forløbne Tid været optaget med Kommitteer. Møderne i Thinget antages, som sædvanligt, først at ville blive regelmæssige i Løbet af November Maaaned.

Sjvæthedsbankens samlede Aktiva udgjorde i Slutningen af 1867 9,320,201 Spd. 108 f, medens Passiva eller Bankens Gjælder (indbefattet 1,120,000 Spd. til Grundfondet) var 9,175,987 Spd. 63 f, altsaa Overstud 144,214 Spd. 45 f, hvorfra dog gaar Forstudsrenten for 1868, der beløber sig til 82,214 Spd. 45 f. Bankens rene Overstud bliver altsaa 62,000 Spd., efterat et Overstud af 60,000 Spd. er overført til Grundfondet, hvorom Forslag er fremsat til Storthinget.

Over Halsdan Rjerulf skal rejsses en Mindestepte, til hvilket Hjemmed Rnsmensforening har nedsat en Kommitte, som skal indbyde til almindelig Subskription.

I Bods Avis meddeles, at i Borge Præstegjeld i forrige Aar to Bødre druknede, der var sødt, døbt, konfirmeret og gift paa samme Dag og fandt ogsaa samtidsig sin Grav i Bjelgerne.

Fra Kristianssand klages over stærk Pengemangel som Følge af at Bantafdelingen derved for Tiden har fanjet med al Diskontering. Det er 3die Gang iaar, at Banken har set sig nydt til en saadan Stansning, og man belyrer sig over disse Afbrydelser som skadelige for Fortjeningslivet.

Advokat P. J. Somann, der i længere Tid har sat i betydelige Forretninger og navnlig som Byggherre har Fortjenesten af at have opført det meste af „Somannsbyen“, en Afdeling af Kristiania By, som efter ham ogsaa har faat sit Navn, er pludselig afgaaet ved Døden i 52 Aars Alder, idet han antagelig i en forvirret Sindstilstand selv har forortet sit Liv.

Af Stabellen fra P. & C. Rømers Værkt paa Marienlyst i Raskstadilen er gaat Skibet „Denagproposti“, bygget efter Tegning af Dette, og antages at maale 208 Rom.-Læster.

Til en Havn i Vardø er paa Statsbudgettet opført en aarlig Udgift af 10,000 Spd.

1,000 Spd. er afsænt Møns Arbejder- og Hjelpeunderstøttelsesforening af Enkefru Blom efter hendes afdøde Mand's udtalte Ønske.

Baarsfildsfillet iaar har efter den offentlige Indberetning fra Dpynskeshen givet et Udbytte af 600,000 Edr. Silb, hvoraf omir. 450,000 Edr. vil komme til Udskibning. Redskabsstabt ved det stormende Uvejr ansættes til over 50,000 Spd., og ved Ulykkestilfælde omkom 17 Personer, hvoraf 4 i Søndermøre og 13 i Nordre-Distrikt.

En Handelsforening er isærd med at danne sig i Bergen og Indbydelse dertil udstedt fra endel af Byens Handlende. Bergensposten anbefaler Stiftelsen af en saadan Forening som et stort Gode, idet man derved skaber et Midtpunkt for alle Handelsinteresser og tillige i det Slags Sager faar en Autoritet at holde sig til.

Nordvalens Avis udgives nu paa Hamar, foreløbig i Gang ugentlig, men vil senere udkomme 2de Gange om Ugen. Bladet vil søge at gjøre sig til Organ for den inden de oplandste Aanter stedfindende Mening, om den bedste og hensigtsmæssigste Ordning af vore offentlige Anliggender, og lober saameget som muligt at holde sig frit for personligt Udsald, hvilket Løfte imidlertid paa et Udsald mod Stiftstidendens Redaktør, fraviges ved en mindre tæfkelig Maade alt i det følgende Nummer.

Arendals Middel- og Realkole fremstilles i Vestf. Tid. af Skolens Lærere i en Hensendelse „til Mødre og Fædre, hvis Børn er Disciple af Middel- og Realkolen, til Byens Borgere og Kommunerepresentation“ som saa indskrænket, uhenigtsmæssig og skadelig for Helbrede, at der nødvendigtvis øjeblikkelig maa tages Forholdsregler.

Sjlvbrudrup fejredes den 22de d. M. i Drammen af Grosserer Pay med Fru. I Anledning af Dagen lod han Byens Fattige bespise og tilstillede Arbejdersforeningen 100 Spd. til Grundlæggelse af et Bibliothek.

Landsbergs Arbejdersforening har underkrevet den bergenske Arbejdersforenings Andragende om Indskrænking af Tiden for Udsalg af berusende Drik.

Spitzbergenfarten med Fangst af Hvalros, Sølvhund, Isbjørne m. m. har for Fartsjærne fra Tromsø iaar givet et samlet Udbytte af 19,438 Spd. Ifjor var Udbyttet anslaat til 15,000 Spd. Desuden var iaar 25 Fartøjer til Fiske ved Havbroen og bragte derfra hjem 1196 Eder. Lever, der i Penge udgjør 6,877 Spd., hvilket omtr. svarer til det ifjor Udbragte.

I Spanien har der fra 1833 til 1858, de 25 første Aar af Isabellas Regjering, været 28 Parlementsamlinger, 47 Førsteministre og 529 Ministre, hvoraf 78 for det Indre.

Udnævnt: Claus Stuhaug til Lensmand i Sogndals Thinglag paa Fæderen; Gaardbr. S. Thoresen til Lensmand i Hole Thinglag, Nybylke; J. H. Danielsberg til Vicekonsul i Valparaiso; David King til Vicekonsul i Foochow under Generalkonsulatet i Shanghai; H. B. Wallace til Vicekonsul i Newcastle under Konsulatet i Sidney; P. Bresnes til Vicekonsul i Terranova under Konsulatet paa Sicilien; Fuldmægtig hos Byfogden i Kristiania til Lensmand i Næs, Åkershus Amt.

Ledigt: Næs Sogneskole under Vestre Borgegyskjels Provsti i Kristiania Stift.

Tiltrædende Abonnenter
faar gratis de Numre af forrige
Kvartal, hvori Kronprinsens Amme
staar.

Bekjendtgjørelser.

I Sogndals Præstegjeld, Bergens Stift, er en Lærerpøst ledig. Skolen holdes i 2de Kredsstuer, hvoraf den ene i Sogndalsfjæren, den anden i sammes Nærhed. Skoletiden er 30 Uger om Aaret, Lønnen 1 Spd. 24 f pr. Skoleuge, og for 24 Uger Kosthold in natura, for 6 Uger Kostholdsogdgtjødelse med 20 f pr. Dag. Ansøgninger, stillede til Bergens Stiftsdirektion og ledsagede af de fornødne Attester, indsendes inden 6 Uger fra Dato i betalte Breve til Sognepræsten i Sogndal.

Sogndals Præstegaard d. 17 Oktober 1868.

J. E. Smith.

Læsernes Opmærksomhed henledes

paa de i medfølgende Tillægsblad (for indenbyes Abonnenter) udstedte Subskriptions-Indbydelse paa 5 forskellige Værker og fremhæves af disse **det illustrerede Maanedsskrift for nyere Reisebeskrivelser, Skildringer af Lande og Folkeslag o. s. v.; „Fra alle Lande“** der er i høi Grad hele Pressen og fortjener stor Udbredelse blandt alle Samfundsklasser.

— Af den saa meget yndede Andagtsbog „**Menneskelivet**“ af Dr. Ahlfeldt (en ypperlig Konfirmationsgave) udkommen 4de forøgede Udgave til den billige Pris 1 Rd. 24 Sk.; den 3die Bog, hvorpaa der indbydes til Subskription er den berømte engelske Reisende **Livingstones 2den Reise i Afrika**, et Pragtværk med Kort og mange Billeder; dette høist interessante Værk vil om ganske kort Tid kunne faaes komplet for 4 Rd.

Ledige Jordemoderbestillinger.

Jordemoderbestillingerne i Nærstrand og Rennes Præstegjeld samt Bakkens Sogn, Ryfylke Fogderi, med en aarlig Løn af 40 Spd. for hver og en gjensidig Opsigelsesfrist af 3 Maaneder, ere ledige.

Ansøgninger om disse 3de Poster blive i betalte Breve at indsende til Stavanger Amtscantor inden 8 Uger fra 1 November d. A. at regne.

Bekjendtgjørelse.

Fra 1ste Januar 1869 er en Lærerpøst ledig i Vestfrings Skolekommune i Førde Præstegjeld med 24 Ugers Undervisning om Aaret. Skolen holdes i leiet Lokale. Lønnen er 6 Ort pr. Uge. Godtgjødelse for Kost og Herberge ubetalt Læreren af Skolekassen med 12 f pr. Dag. Ansøgninger om denne Lærerpøst, forsynede med de fornødne Attester og stillede til Bergens Stiftsdirektion, indsendes i frakterede Breve til Sognepræsten i Førde.

En Skolelærerpøst er ledig i Sandness og ønskes besat fra 1ste Jan. henaft. Læreren lønnes for 1 Spd. 60 f og Kostholdsogdgtjødelse 1 Spd. pr. Skoleuge. Undervisningen gives for tiden i 36 Uger aarlig i 3 Kreds. I de 2 i leiede Lokaler, i den tredje paa Omgang; Kredsene ligge meget spredte. Ansøgninger, stillede til Christiania Stiftsdirektion, bedes i betalte Breve og bilagte til Lærerpøst, om moralsk Forhold og Duellighed indsendte til Sandness Skolekommission inden 6 f ser — Uger fra Dato.

Sandness Præstegaard den 13de Oktober 1868.
Monrad.

Ledig Lærerpøst.

En Udgangsskolelærerpøst er ledig i Bods Landsogn (Bergens Skoledistrikt). Skoletiden er 34—38 Uger. Løn 1 Spd. 90 f pr. Skoleuge tilligemed Kost og Herberge i Skoletiden hos Skoledirektøren. Ansøgninger indsendes inden 6 Uger til Bods Landsogns Skolekommission.
13 Oktober 1868.

Skolelærerpøst.

I Rindals Præstegjeld, 3dre Nordmøre Provstie, er Skolelærerpøsten i Remundstobbygden Skoledistrikt, paa Grund af Forslyttelse, ledig. Distriktet indbefatter 2de Kreds, i hvilke begge Skole holdes i fast leiet Lokale. Undervisningstiden er 30 Uger aarlig, — 18 Uger i den ene Kreds med Klassevis Undervisning og 12 Uger i den anden med fælles Undervisning for begge Klasser. — Lønnen er 1 Spd 2 Ort for Skoleugen; Kosthold og Herberge ydes in natura paa de 2de Skolesteder. — Den ansøttendes Lærer forbindes til at finde sig i de Forandringer, som maatte blive foretagne med Hensyn til Kredsindelings og Undervisningstiden, og hvad deraf maatte følge. De, der attraar Ansættelse i denne Post, ville i betalte Breve indsende deres Ansøgninger — stillede til Thronhjems Stiftsdirektion — inden 6 Uger fra nedenstående Dato til Rindals Skolekommission.

Rindals Præstegaard den 10 Oktober 1868.

En Lærerpøst paa Næsset i Cnebaks Præstegjeld er ledig. Læreren nyder Bruge af Gaardparten Ødeby, bestående af omtrent 45 Maal dyrket Jord; paa denne er opført Skolehus med Familiebolk og fornødne Udhuse. — Læreren svarer alle Statter og Afgifter af Skolegaarden under egen Landfald, Brandkontingent og Kommuneskat, belyrer Opvarmning og Renholdelse af Skolearealeret, holder Udhuse og Hjerder i forvarlig Stand, feretager smaa Reparationer paa Familiebolkene og maa ei bortføre Foder eller Gjødsel fra Gaarden. — Skolen holdes 37 Uger aarlig i Skolehuset, hvorhos Læreren indtil Videre forbindes til at holde Skole 3 Uger aarlig ved Næsset Brøg. — Den aarlige Løn er 65 Spd. og som Brandogdgtjødelse 10 Spd. For Kostholdet i Næsset er Lønnen 1 1/2 Spd. pr. Uge og Kosthold in natura. Posten ønskes tiltraadt fra ansøttende Nytaar. Andragender om den, stillede til Christiania Stiftsdirektion, kan sendes i betalte Breve til Cnebaks Skolekommission inden 20de November førstkomende.

Ledig Lærerpost.

I Bamble Præstegjelds Landdistrikt er Lærerposten i Hvegelids og Ørredals Kredse ledig. Stolen holdes paa Dmgang. Lønnen er 48 Spd. om Aaret; Kosthold in natura. Skoletiden er 16 Uger i hver Kreds, hvoraf 12 Uger løsbefalet og 4 Uger frivillig Undervisning. Ansøgninger om denne Post skulde, stiledes til Kristiansands Stifts-direktion og ledsagede af tilstrækkelige Vidnesbyrd, i betalte Breve indsendes til Skolekommissionen i Bamble pr. Lands- gesund inden 6 Uger fra Dato.

Bamble Sognkrets, 10de Oktober 1868.

Halvor Bagge forrett. Sognepræst.

Ledig Kirkefangerpost.

Kirkefangerbestillingen ved Fjelds Sogns Hovedkirke, hvormed Lærerposten ved Sognets faste Skole er forenet, er ledig og kan tiltrædes fra Begyndelsen af næste Aar. Indtægterne bestaa i Klokkertold 30 Specier, Løn for 26 Ugers Skolehold a 6 Rdt Ugen 31 Spd. 24 f., Kostholds- godtgjærelse 12 Spd. 72 f. og i accidentelle Udgifter om- trent 60 Specier. Dertil kommer en Godtgjærelse, hvis Størelse nærmere vil blive bestemt, for Afvaen af Klokker- gaard, indtil saadan kan erholdes. Ansøgninger, stiledes til Bergens Stiftsdirektion og for Kirkefangerpostens Ved- kommende tillige til Biskoppen, indsendes inden 6 Uger fra Dato til Fjelds Sogns Skolekommission.

Fjelds Præstegaard ved Bergen den 11te Oktober 1868. J. S. Benßen.

Ledig Kredsskolelærerpost

I Tarefjads og Stjernefjads Kredse i Halsaa Sogn, Man- dals Præstegjeld; aarlig Undervisningstid 32 Uger, hvoraf 16 i Fastskole og 16 i Dmgangsskole; Løn 35 Spd. aar- lig samt nogle Ddr. Korn; Kosthold in natura i de 16 Dmgangsskoleuger, men Kostholdsgodtgjærelse i Penge (for Liden 20 f. pr. Dag) i de øvrige 16 Skoleuger. I Til- fælde af Skolestans mulige Indskrænkning maatte den vordende Lærer være forberedt paa Formindsjætte i Løn- nen. Andragender stiles til Kristiansands Stifts- direktion og sendes Halsaa Skolekommission pr. Mandal inden 28de November 1868.

Christiania almindelige Brandforsikringselskab

Livsforsikringselskabet IDUN

Aktiekapitaler: En Million Species tegner Forsikringer imod billige Præmier og liberale Vilkaar.

Hovedkontor: No. 5, Prindsens Gade.

D. Kildal. Ths. Joh. Hefty. Joh. H. Andresen. B. Dybwad. J. Gjerdrum.

Brandforsikrings-Selskabet „NORDEN“

overtager Forsikringer i Landdistrikterne paa alminde- lige Landbonærings-Gjenstande til 1/4 pCt. eller 30 Skil- ling af 100 Spd. for Aaret; man henvende sig til Hovedcontoret i Christiania eller nærmeste Agent. Jacob Ihlen. H. F. Løkke. Olai Olsen.

M. Langaard. J. Birch.

C. F. Gjerdrum, adm. Directeur.

ASPETØMMER

leveret ved Jernbanestation, kjøbes stedse til høje Priser af I. L. Sundt, Youngstorvet, Christiania.

Portrætrammer saavel af eget Fabrikat som i Kommission fra Udlandet, af de mest brugelige Sorter, anbefales de Handelnde og An- dre, til billige nedfattede Priser i Youngsgaden i Christiania hos S. Lund.

Physharmoniums.

Med de for Soliditet og smuk Tone bekjendte Physharmoniums fra Trayser & Co.s Fabrik i Stutt- gart er jeg nu godt forsynet. Prisen er 40 Spd., 45 Spd., 60 Spd. og 120 Spd. Stykket. Mod contant Betaling tilstaaes 5 pCt. Rabat. Udenbys Ordres expederes prompte. I. W. Cappelen.

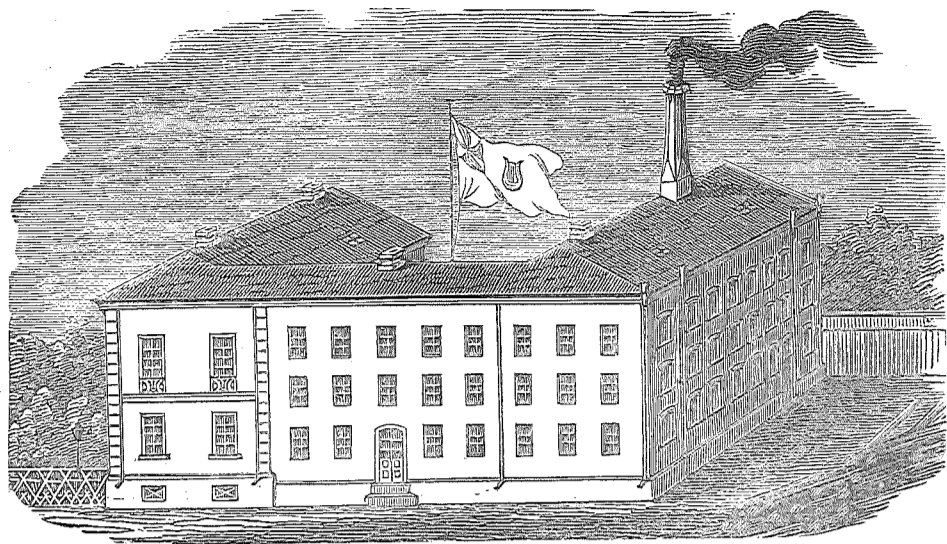
Prima dampsmeltet Medicintran

leveres til Dagens Pris saavel tøndevis som i mindre Kvanta, frit ombord, af P. C. Hoel i Alesund.

I. W. Cappelen's Pianoforte-Magazin

er for Tiden godt assorteret med opretstaaende In- strumenter fra Pleyels, Erards og Hüni & Hüberts Fabriker til Priser fra 200-300 Spd. — Fuldstændig Priscourant udleveres fra Lageret og tilstilles Uden- bysboende paa Forlangende franco pr. Post. Paa Grund af Toldnedsættelse kan nu tilstaaes 5 pCt. Ra- bat mod contant Betaling. For Pianoforternes So- liditet garanteres, og ved Forsendelse leveres Em- ballage gratis. Paa Lageret forefindes nogle brugte Instrumenter, der sælges til moderate Priser.

Brødrene Hals's Pianoforte-fabrik i Christiania Grundlagt 1847.

Tilkjendt Medaille ved Verdensud- stillingen i London 1862, i Paris 1867.

Brødrene Hals's Fabrik,

Storthingsgaden No. 24 i Christiania,

anbefaler

P I A N O F O R T E R.

Table listing piano models and prices. Columns include 'Opretstaaende', 'do.', 'Flygler', and prices in 'Spd.', 'pCt.', and 'Rabat'.

Reparationer udføres.

Lageret i Bergen er hos Hr. Boghandler F. Beyer.

Lageret i Thronhjelm hos Hr. Agent G. Prydz.

Tidskrift for det praktiske Landbrug

og dets Bineringer.

6te Aargangs 2det Hefte er idag udkommet og indeholder: Om Undergrundens Smuldring (med Træsnit). Af Th. Landmark. — Om Træfrugtaol. — Norsk Fiskeguano. — Den arabiske Hest (Slutning). — Lidt om forskjellige nye Behandlingsmaader af fersk Kjød. — Udbrug af Hr. Statsagronom J. Lindeqvists Indberetning til Indre-Departementet for 1867. — Andet og tredje Kvartal 1868. — Dyrkning af Eyttebær.

Dette Tidskrift udkommer med 4 Hefter a 3 sjetensidige Ark om Aaret. Prisen er 60 f aarlig, som betales forstudsvis. Requisitioner kunne indsendes gjennem nærmeste Postaaabner til Tidskriftets Expedition, Nils Lunds Bog- handel i Christiania. Af samtlige foregaaende Aargange er endnu komplette Exemplarer at erholde a 60 f. Joh. Th. Landmark. Christiania, 24de Oktober 1868.

BOGHOLDERI.

Veiledning i det dobbelte italienske Bogholderi, Varecalculations- & Vexelregning tilbydes af Kjøb- mand Carl Pay, Fredensborgveien No. 1 bi Nærheden af Trefoldighedskirken.

Prisen for et Cursus er 5 Spd. — en Time „ 36 Sk. — en - paa Parti a 24 -

S. Amundsen & Co.

anbefaler sin Handel med Düsseldorf Oliefarver i Tuber og præparerede Vandfarver af Carl Schmidts bekjendte Fabrikata, sparklede Lærreder (Gibslær- red, Maltuch & Ywillick) og Malepapir af Roeller & Hüstes (Leipzig) Fabrikata, Fernisser & Tørreolier fra Carl Hornemann i Hannover og Soehnée freres i Paris, Pensler, Paletter, Paletkne, Sparktler etc., som vel assorteret for Vinteren.

Paa mit Forlag er udkommet:

Den røde Bog. En Fortælling af en Kjøb- mandsfamilies Kors og Glæ- de, af Dr. Friederich Ahlfeld. Forfatter til „Menne- skelivet“ o. s. v. Oversat af Cand. theol. Lauris Peter- sen. 5 Ark 8vo. Pris heftet 20 f., sm. indb. 36 f. J. W. Cappelen.

Vort Land.

Den udkomne Halvaargang af Ugebladet „Vort Land“ med „Dølen“ som Feuilleton faaes heftet og forsynet med Indholdsfortegnelse hos Bogtrykker Larsen, Øvre Slots- gade No. 16. Pris 24 f.

Fra Pressen er nu udkommet og givet mig til For- handling for Norge:

Lærebog i den almindelige Geo- grafi til Brug for Latinskoler og Seminarier af Ed. Grælev. Udgiven af det danske Kultusmini- sterium. Med over 150 Illustrationer og 2 større Kart. Tredie Udgave. Pris heftet 1 Spd. 34 f., indbundet 1 Spd. 68 f.

Dr. Boghandlere erholde hos mig den samme Ra- bat som fra Forlæggeren. J. W. Cappelen.

Norsk Skoletidende.

Saafernt et tilstrækkeligt stort Antal Subskribenter maatte være tegnet og anmeldt inden Udgangen af d. N., agter jeg fra Nystaar af at udgive et Ugeblad for Skole- væsen under ovenangførte Navn.

Bladet vil komme til at omhandle den elementære Undervisning i Almindelighed og altsaa have fornemmelig Almuekoln, men ogsaa Borger- og Pige- skoler for Dø.

Dets Indhold vil blive: Meddelelser om fremmede Landes Skolevæsen, om offentlige og private Foranstaltninger til Skolevæsenets og Oplysningens Fremme hos os, ori- ginale og oversatte Artikler om Undervisning og Andet, som angaar Skolens Liv og Virksomhed, Beskjendtgjærelser om ledige Poster ved ovenfor nævnte Skoler, Anmeldelser af Lærebøger, Læremidler og Skrifter vedkommende Skolen.

Bladet vil udkomme enten her eller i Christiania med et 8-sidigt Ark i stort Oktav hver Uge til en Pris af 60 Skil. (med Porto 65 f) halvaarlig, hvilke erlægges for- studsvis første Gang, naar Bladets første Nr. af Subskri- benten er modtaget, senere ved hvert Halvaars Begyndelse. Subskriptionen er bindende for hvert Halvaar.

Subskribentfamlerne erholde for 8 tegnede Exemplarer 1 Fri-Exemplar.

Bladet kan rekvireres fra nærmeste Postkontor eller Postaaabneri.

Paategnede Subskriptionsplaner bedes indsendte snar- rest muligt til Underknebene. Hamar, 15 Oktober 1868. N. Herzigberg, Seminarbestyrer.

I Kommission hos Underknebene er udkommet og faaes i alle Landets Boglader:

Storegut av N. O. Vinje.

Andre Upplaget. Godtkjøbsudgave 18 f. Alb. Cammermeyer. Tuseler Lofstrups Gaard, Kirkegaden.

Udkommen er og faaes i alle Landets Boglader: Meddelelser fra Landernes Rige

udgivne af J. A. Greve. Pris 22 f.

Axel Schjødre.